

UZASADNIENIE

Obecnie obowiązujące regulacje prawne odnoszące się do zasad zawierania i wykonywania umów o kredyt konsumencki zostały wprowadzone do porządku prawnego ustawą z dnia 20 lipca 2001 r. o kredycie konsumenckim (Dz. U. Nr 100, poz. 1081, z późn. zm.), która w zakresie swojej regulacji dokonała wdrożenia dyrektywy 87/102/EWG z dnia 22 grudnia 1986 r. w sprawie zbliżenia przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych państw członkowskich dotyczących kredytu konsumenckiego. Zasadniczym celem przyjęcia dyrektywy 87/102/EWG oraz aktów normatywnych transponujących jej postanowienia do krajowego porządku prawnego było zapewnienie konsumentom zawierającym umowy o kredyt na cele konsumpcyjne pewnego minimalnego poziomu ochrony. Ustawodawca uznał objęcie konsumentów szczególną ochroną za zabieg niezbędny ze względu na znacznie silniejszą pozycję faktyczną kredytodawców dysponujących wiedzą i doświadczeniem, której konsumenci nie posiadają.

Dyrektywa 87/102/EWG określała wymagania dotyczące formy i treści umowy (art. 4), wprowadzała pojęcie rzeczywistej rocznej stopy oprocentowania, pozwalającej na obliczenie całkowitego kosztu zaciągniętego przez konsumenta kredytu (art. 1a), którą kredytodawcy mieli obowiązek podawać również w reklamach i ogłoszeniach (art. 3), oraz przewidywała prawo konsumenta do przedterminowej spłaty kredytu i nakazywała wprowadzenie regulacji zapewniających konsumentom odpowiednie obniżenie całkowitego kosztu kredytu (art. 8). Dyrektywa miała charakter minimalny, zatem nie wykluczała wprowadzenia regulacji zapewniających dalej idącą ochronę konsumentom, a państwa członkowskie mogły ograniczyć się jedynie do stworzenia mechanizmów zapobiegających obchodzeniu przepisów wprowadzonych w celu realizacji dyrektywy.

Zasada minimalnej harmonizacji wyrażona w powyższej dyrektywie doprowadziła w efekcie do sytuacji, w której poszczególne państwa członkowskie wprowadziły wiele odmiennych mechanizmów ochrony konsumentów i tym samym doszło do znacznego zróżnicowania sytuacji prawnej konsumentów i przedsiębiorców w poszczególnych państwach członkowskich.

W 1995 r. Komisja Europejska opracowała sprawozdanie ze stosowania ww. dyrektywy. W sprawozdaniu wskazano zasadnicze różnice między przepisami państw członkowskich w

dziedzinie kredytów dla osób fizycznych, ze szczególnym uwzględnieniem kredytów konsumenckich. Z analizy przepisów krajowych stanowiących transpozycję dyrektywy 87/102/EWG wynikało, że w związku z różnicami w sytuacji prawnej i ekonomicznej występującymi na poziomie krajowym państwa członkowskie stosują, w uzupełnieniu dyrektywy 87/102/EWG, wiele różnych mechanizmów ochrony konsumentów. Sytuacja wynikająca z tych krajowych różnic prowadziła do zakłócenia konkurencji między kredytodawcami we Wspólnocie i stwarzała przeszkody dla rynku wewnętrznego tam, gdzie państwa członkowskie przyjęły odmienne przepisy bezwzględnie obowiązujące, które były bardziej rygorystyczne niż te przewidziane w dyrektywie 87/102/EWG. Taka sytuacja, zdaniem Komisji Europejskiej, ograniczała konsumentom możliwości bezpośredniego korzystania ze stopniowo rosnącej dostępności kredytów transgranicznych. Zakłócenia i ograniczenia tego rodzaju mogły z kolei mieć konsekwencje dla popytu na towary i usługi. Nie bez znaczenia jest fakt pojawienia się w ostatnich latach nowych instrumentów kredytowych i stałe rozszerzanie zakresu ich wykorzystywania. Wnioski płynące ze sprawozdania Komisji Europejskiej przyspieszyły działania w zakresie podjęcia próby zmiany przepisów w odniesieniu do kredytów konsumenckich udzielanych na terenie Unii Europejskiej. Po kilku latach prac na forum Unii Europejskiej dyrektywa 87/102/EWG została zastąpiona dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/48/WE z dnia 23 kwietnia 2008 r. w sprawie umów o kredyt konsumencki oraz uchylającą dyrektywę Rady 87/102/EWG (Dz. Urz. UE L 133 z 22.05.2008, str. 66), zwana dalej „dyrektywą”, która w założeniu ma doprowadzić do pełnej harmonizacji przepisów prawnych regulujących problematykę kredytów konsumenckich w poszczególnych państwach członkowskich. Ułatwienie funkcjonowania wewnętrznego rynku kredytów konsumenckich przez ustanowienie zharmonizowanych wspólnotowych ram prawnych odpowiadających dynamicznie rozwijającemu się rynkowi kredytów konsumenckich i rosnącej mobilności obywateli Unii Europejskiej to jeden z podstawowych celów dyrektywy. Wypracowanie jednolitych regulacji w państwach członkowskich ma umożliwić swobodny przepływ ofert kredytowych dostępnych dla konsumentów w różnych państwach członkowskich Unii Europejskiej.

Dyrektywa oparta jest o zasadę maksymalnej harmonizacji kierunkowej. Konieczne było zatem przyjęcie rozwiązań zawartych w dyrektywie w projekcie ustawy o kredycie konsumenckim, który został opracowany na podstawie założeń przyjętych przez Radę

Ministrów w styczniu 2010 r. Projekt stanowi kompleksową regulację problematyki umów o kredyt konsumencki w Rzeczypospolitej Polskiej. Właściwe wydaje się tu zwrócenie uwagi na następujące rozwiązania przewidziane w dyrektywie, które dotychczas nie obowiązywały w prawie polskim. Do najważniejszych kwestii uregulowanych w projekcie ustawy o kredycie konsumenckim należą:

- Uregulowanie obowiązków informacyjnych kredytodawcy lub pośrednika kredytowego wobec konsumenta przed zawarciem umowy. Celem, który przyświecał wprowadzeniu tych regulacji było zapewnienie, aby konsument był w stanie podjąć, na podstawie informacji udzielanych mu, przed zawarciem umowy, świadomą decyzję co do treści umowy o kredyt konsumencki oraz jej skutków. Informacje podawane przed zawarciem umowy powinny być we wszystkich państwach członkowskich Unii Europejskiej przekazywane na standardowym arkuszu informacyjnym. Standaryzacja ta ma na celu ułatwienie konsumentom z różnych państw członkowskich Unii Europejskiej porównywania ofert kredytowych.
- Wprowadzenie regulacji dotyczących standardowych informacji, jakie będą musiały się znaleźć się w reklamie kredytu konsumenckiego pozwoli uzyskać konsumentowi szerszą informację o warunkach oferowanego kredytu już na etapie zachęcania go przez kredytodawcę do zainteresowania się daną ofertą.
- Nałożenie na kredytodawców i pośredników kredytowych obowiązku oceny ryzyka kredytowego konsumenta. Przyczyni się to do ograniczania zaciągania zobowiązań finansowych przez konsumentów, którzy mogą mieć problem ze spłatą zaciągniętego kredytu.
- Wprowadzenie obowiązków dotyczących pośredników kredytowych. W szczególności należy wskazać na obowiązek informowania konsumenta, przed zawarciem umowy, o współpracy pośrednika z danym kredytodawcą oraz o opłatach należnych na rzecz pośrednika. Nie są to jedyne obowiązki pośredników kredytowych, na których wraz z kredytodawcami będą ciążyły również obowiązki dotyczące m.in. podawania standardowych informacji w reklamie kredytu konsumenckiego, obowiązku wręczenia konsumentowi formularza informacyjnego przed zawarciem umowy oraz obowiązek zapewnienia tzw. asysty przedkontraktowej.

- Wydłużenie terminu na odstąpienie przez konsumenta od umowy do 14 dni bez podania przyczyny. Wprowadzenie takiej regulacji należy traktować jako rozwiązanie korzystne dla konsumenta, który uzyska dodatkowy czas na staranne przemyślenie decyzji odnośnie podpisanej umowy o kredyt konsumencki i ewentualne wycofanie się z niej. Pozwoli to konsumentowi na uchylenie się od skutków błędnej decyzji podjętej pod wpływem chwili czy pod presją czasu lub osoby reprezentującej kredytodawcę lub pośrednika kredytowego. Obecnie konsument ma zagwarantowany 10-dniowy termin na odstąpienie od umowy. Proponowanej zmiany nie należy zatem traktować jako zmiany jakościowej, a jedynie jako poszerzenie uprawnienia już istniejącego. Dłuższy termin będzie zbieżny z terminem na odstąpienia od umowy zawieranej na odległość, o którym mowa w ustawie o ochronie niektórych praw konsumentów oraz o odpowiedzialności za szkodę wyrządzoną przez produkt niebezpieczny.
- Wprowadzenie prawa kredytodawcy do otrzymania od konsumenta rekompensaty w przypadku przedterminowej spłaty (0,5% lub 1% spłaconej przed terminem kwoty). Ustawodawca wspólnotowy ograniczył prawo do rekompensaty jedynie do kredytów o stałej stopie oprocentowania. Państwa członkowskie mają prawo wprowadzenia przepisów, zgodnie z którymi kredytodawca może domagać się rekompensaty za przedterminową spłatę jedynie pod warunkiem, że spłacana przed terminem część kwoty kredytu przekracza w ciągu 12 miesięcy pewien próg określony przez państwa członkowskie. Przy ustanowieniu tego progu, który nie powinien przekraczać 10 000 Euro, państwa członkowskie powinny uwzględnić średnią kwotę kredytów konsumenckich na swoim rynku. Regulacja ta jest mniej korzystna dla konsumentów, niż obowiązująca ustawa z dnia 20 lipca 2001 r. o kredycie konsumenckim, gdzie konsument ma bezwarunkowe prawo do wcześniejszej spłaty całości kredytu bez żadnych opłat. Mimo to konieczne było wprowadzenie tych rozwiązań w prawie polskim przez przyznanie kredytodawcy prawa do zastrzeżenia prowizji z tytułu przedterminowej spłaty kredytu.
- Zapewnienie kredytodawcom z innych państw członkowskich dostępu do baz danych wykorzystywanych do oceny ryzyka kredytowego (przez wprowadzenie odpowiednich zmian w ustawie z dnia 29 sierpnia 1997 r. -

Prawo bankowe). Dostęp ma być udzielony na warunkach niedyskryminujących.

Zakres przedmiotowy ustawy

Zakres przedmiotowy został określony w art. 1 projektu ustawy, który stanowi, że ustawa określa zasady i tryb zawierania umów o kredyt konsumencki, obowiązki kredytodawcy i pośrednika kredytowego w zakresie informacji udzielanych przed zawarciem umowy o kredyt konsumencki oraz obowiązki konsumenta, kredytodawcy i pośrednika kredytowego w związku z zawartą umową o kredyt konsumencki, obowiązki kredytodawcy i pośrednika kredytowego w zakresie informacji udzielanych przed zawarciem umowy o kredyt zabezpieczony hipoteką oraz obowiązki w zakresie informacji zawartych w umowie o kredyt zabezpieczony hipoteką. Ustawa określa również skutki uchybienia obowiązkom kredytodawcy. Szczegółowe określenie zakresu obowiązywania ustawy znajduje się również w art. 2 i 3 projektu.

Zgodnie z motywem 10 dyrektywy dopuszczalne jest stosowanie przez państwa członkowskie przepisów dyrektywy w dziedzinach, które nie są objęte zakresem jej zastosowania. Państwo członkowskie może zatem utrzymywać lub wprowadzić przepisy krajowe odpowiadające przepisom dyrektywy lub tylko niektórym jej przepisom.

Do najistotniejszych kwestii, które wykraczają w projekcie ustawy poza zakres minimalnej harmonizacji określony w art. 2 dyrektywy należą:

- **Umowy o kredyt zabezpieczony hipoteką, o których mowa w art. 2 ust. 2 lit a i b dyrektywy.** Zgodnie z założeniami do projektu ustawy o kredycie konsumenckim zdecydowano o uregulowaniu kredytów zabezpieczonych hipoteką jedynie w ograniczonym zakresie, który obejmuje obowiązki informacyjne przed zawarciem umowy, elementy samej umowy o kredyt oraz skutki uchybienia przez kredytodawcę lub pośrednika kredytowego obowiązkom określonym w ustawie. Przyjęcie powyższego rozwiązania uzasadnione jest potrzebą zapewnienia odpowiedniej ochrony konsumenta przez zapewnienie prawa do informacji. Konsument dobrze poinformowany może swobodnie decydować i wybierać produkty oferowane przez przedsiębiorców. Jednym z powodów przyjęcia takiego rozwiązania było założenie, że skoro ustawodawca wspólnotowy uznał, że konsument zawierający umowy kredytu konsumenckiego powinien być chroniony na wysokim poziomie w zakresie informacyjnym, na

jakim reguluje to dyrektywa, tym bardziej konsument, który zawiera umowę kredytu hipotecznego powinien mieć zapewnioną podobną ochronę. Ponieważ umowy kredytu hipotecznego mają długoletni charakter, a także wysokość obciążenia jest z reguły bardzo wysoka, zakres obowiązków informacyjnych przed zawarciem umowy, a także transparentność postanowień umów kredytu hipotecznego ma kluczowe znaczenie dla konsumentów. Z tego też względu, uzasadnione jest wprowadzenie regulacji w zakresie informacyjnym przed zawarciem umowy oraz obowiązków w zakresie elementów samej umowy na poziomie ustawy. Nietrzymanie ww. obowiązków przez kredytodawcę lub pośrednika kredytowego będzie umożliwiało skorzystanie przez konsumenta z sankcji kredytu darmowego za okres 4 lat, zgodnie z art. 46 projektu ustawy, w sposób ustalony w umowie. Wprowadzenie tego elementu wydaje się zapewniać przestrzeganie przez kredytodawców i pośredników kredytowych obowiązków na nich nałożonych w zakresie kredytów zabezpieczonych hipoteką. Początkowo kredyty zabezpieczone hipoteką były wyłączone z zakresu zastosowania ustawy z dnia 20 lipca 2001 r. o kredycie konsumenckim. Jednak w wyniku zmian wprowadzonych ustawą z dnia 7 lipca 2005 r. o zmianie ustawy - Kodeks cywilny oraz o zmianie niektórych innych ustaw, z dniem 20 lutego 2006 r. zlikwidowano szereg wyłączeń z ustawy o kredycie konsumenckim, w tym wyłączenie kredytów zabezpieczonych hipoteką. Na skutek tej zmiany przepisów ustawy o kredycie konsumenckim stosuje się obecnie do kredytów w wysokości do 80 000 zł zabezpieczonych hipoteką. Do zasad udzielania kredytów zabezpieczonych hipoteką zastosowanie znajdują również rekomendacje wydawane przez Komisję Nadzoru Finansowego. Podobne rozwiązanie będzie funkcjonowało po wprowadzeniu zmian przewidzianych w projekcie, ale przy jasnym określeniu zakresu zastosowania ustawy o kredycie konsumenckim do kredytów zabezpieczonych hipoteką.

- **Umowy o kredyt w kwocie niższej niż 200 Euro, o których mowa w art. 2 ust. 2 lit. c dyrektywy.** We wspomnianym wyżej motywie 10 preambuły do dyrektywy ustawodawca wspólnotowy wskazał wprost na możliwość utrzymywania i wprowadzania przez państwa członkowskie przepisów krajowych odpowiadających przepisom dyrektywy lub niektórym jej przepisom w stosunku do umów o kredyt w kwocie niższej niż 200 Euro lub wyższej niż 75 000 Euro. Zgodnie z ustawą z dnia 20 lipca 2001 r. o kredycie konsumencki obowiązuje

jedynie górny limit, powyżej którego kredyt nie jest już kredytem konsumenckim. W projekcie ustawy zgodnie założeniami ww. limit wyniesie 255 550 zł. W trakcie uzgadniania założeń do projektu ustawy za zasadne uznano utrzymanie *status quo* w zakresie kredytów poniżej 200 Euro. Należy bowiem podkreślić, iż wciąż znaczna liczba kredytów udzielanych na polskim rynku finansowym opiewa na kwoty poniżej 200 Euro i jest udzielana przez tzw. parabanki, co może stwarzać potencjalne zagrożenie dla konsumentów. W założeniach do projektu ustawy wskazywano, iż wyłączenie kredytów o wartości do 200 Euro z zakresu zastosowania nowej ustawy o kredycie konsumenckim mogłoby również spowodować obchodzenie przez kredytodawców przepisów ustawy przez zawieranie kilku umów kredytowych opiewających na kwoty poniżej 200 Euro. Objęcie kredytów poniżej 200 Euro przepisami ustawy pozwoli zapewnić jednakową ochronę wszystkim konsumentom, a także umożliwi sprawowanie nadzoru merytorycznego przez Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów nad wykonywaniem ustawy wobec wszystkich kredytodawców.

- **Umowy o kredyty udzielane przez spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe, o których mowa w art. 2 ust. 5 dyrektywy.** W art. 2 projektu ustawy zawarto regulację wskazującą, iż przepisy ustawy stosuje się również do umów o kredyt konsumencki, który spółdzielcza kasa oszczędnościowo-kredytowa w zakresie swojej działalności udziela lub daje przyrzeczenie udzielenia swojemu członkowi. Przedmiotowy przepis już obecnie funkcjonuje w art. 2 ust. 3 ustawy z dnia 20 lipca 2001 r. o kredycie konsumenckim. Spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe działają na podstawie ustawy z dnia 14 grudnia 1995 r. o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych i ustawy z dnia 16 września 1982 r. - Prawo Spółdzielcze (Dz. U. z 2003 r. Nr 188, poz. 1848, z późn. zm.). Za objęciem udzielanych przez spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe kredytów zakresem ustawy o kredycie konsumenckim przemawiał również fakt, iż aktualnie prowadzą one działalność na bardzo szeroką skalę oferując swoim członkom produkty na zasadach komercyjnych. Świadczą o tym dane dotyczące rozwoju tych instytucji oraz ilości udzielanych pożyczek w latach 1992-2008, publikowane przez te instytucje oraz Główny Urząd Statystyczny. Z danych opublikowanych przez Główny Urząd Statystyczny wynika, że w wartość udzielonych pożyczek ogółem wzrosła z 4 515 mln zł. w końcu czerwca 2007 r. do 5 971 mln zł (o 32,2%) na koniec czerwca

2008 r., przy relatywnie dużym udziale (o 63,3%) kwoty pożyczek przekraczających okres jednego roku. Przeciętne zadłużenie członka kasy wzrosło w tym okresie z 2,8 tys. zł do 3,4 tys. zł. Liczba nowych umów pożyczkowych zawartych w pierwszej połowie, zarówno 2007 jak i 2008 r., była znacznie wyższa od liczby umów depozytowych, ale zagregowana wartość transakcji – niższa. W analizowanym okresie 2008 r. członkowie kas zawarli 739 tys. umów pożyczkowych na kwotę 2 844 mln zł. (przed rokiem odpowiednio: 810 tys. i 2 345 mln zł.); średnia wartość pożyczki na jedną nową umowę wyniosła 3,9 tys. zł. (wobec 2,9 tys. zł. rok wcześniej). Z uwagi na znaczny wzrost ilości udzielanych pożyczek przez spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe oraz mając na uwadze ochronę interesów konsumentów, a także zapewnienie niezakłóconej konkurencji na rynku kredytów detalicznych, w toku prac nad założeniami do projektu ustawy uznano, iż najkorzystniejszym rozwiązaniem jest objęcie ww. kredytów regulacjami nowej ustawy o kredycie konsumenckim. Dodatkowo należy podkreślić, że Krajowa Spółdzielcza Kasa Oszczędnościowo-Kredytowa wyraziła pozytywną opinię co do objęcia działalności spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych przepisami dyrektywy jeszcze na poziomie prac na forum wspólnotowym.

- **Umowy o kredyt, przy których od konsumenta wymaga się złożenia tytułem zabezpieczenia przedmiotu u kredytodawcy, o których mowa w art. 2 ust. 2 lit. k dyrektywy.** Zgodnie z dyrektywą, która kwestie ewentualnego uregulowania kredytów lombardowych pozostawia w gestii państw członkowskich, w toku uzgadniania założeń do projektu ustawy opowiedziano się za objęciem pożyczek lombardowych przepisami ustawy o kredycie konsumenckim. Pierwszym argumentem przemawiającym za przyjęciem tego rozwiązania na gruncie nowej ustawy jest fakt, iż aktualnie tzw. pożyczki lombardowe nie są wyłączone z zakresu zastosowania ustawy z dnia 20 lipca 2001 r. o kredycie konsumenckim, a więc konsumenci podlegają jej pełnej ochronie. Przyjęcie innego rozwiązania mogłoby oznaczać pogorszenie sytuacji konsumenta. Nie ulega bowiem wątpliwości, że konsumenci korzystający z pożyczek lombardowych, to przede wszystkim osoby, które - z uwagi na swoją ciężką sytuację majątkową i zarobkową - nie są w stanie uzyskać pożyczki (kredytu) w banku z uwagi na brak zdolności kredytowej. Zatem, jest to grupa osób, która wymaga szczególnej ochrony przed wykorzystaniem ich niekorzystnej

sytuacji materialnej. Ponadto należy zwrócić uwagę, że wyłączenie tej kategorii pożyczek mogłoby skutkować próbą obejścia przepisów ustawy o kredycie konsumenckim, przy jednoczesnym braku odpowiednich mechanizmów zabezpieczających pożyczkobiorców przed nadużyciami ze strony właścicieli lombardów.

- **Umowy o kredyt, na mocy których termin spłaty nie przekracza trzech miesięcy a konsument zobowiązany jest uiścić jedynie „nieznaczne opłaty”, o których mowa w art. 2 ust. 2 lit. f dyrektywy.** Objęcie ww. umów zakresem obowiązywania ustawy stanowi faktyczne utrzymanie *status quo* regulacji zawartych w ustawie z dnia 20 lipca 2001 r. o kredycie konsumenckim. Można się spodziewać, że niewprowadzanie zróżnicowanych reżimów prawnych do różnego rodzaju produktów kredytowych, spowoduje obniżenie kosztów prowadzenia działalności gospodarczej. Przedsiębiorca nie będzie musiał tworzyć odrębnych wzorców umów oraz wprowadzać dodatkowych zmian w systemach informatycznych. Aprobata dla tego rodzaju rozwiązania wyrażali również reprezentanci przedsiębiorców w toku konsultacji społecznych.

Na spotkaniu grupy roboczej w Komisji Europejskiej, która monitoruje działania państw członkowskich w zakresie implementowania dyrektywy niektóre państwa członkowskie zgłaszały również chęć skorzystania z opcji uregulowania dodatkowo pewnych rodzajów umów zakresem dyrektywy, pomimo ich wyłączenia przez ustawodawcę wspólnotowego. I tak kredyty hipoteczne zostaną częściowo objęte przepisami dyrektywy w Niemczech, Finlandii oraz Słowenii. Ponadto, kredyty niskowartościowe poniżej 200 Euro zostaną objęte regulacją dyrektywy także w Finlandii. Natomiast, organizacje typu *credit union* (w Polsce – SKOK-i) zostaną objęte reżimem określonym w dyrektywie w Wielkiej Brytanii.

W projektowanym art. 3 ust. 1 ustawy zdefiniowano pojęcie „kredytu konsumenckiego” rozumianego jako umowę o kredyt w wysokości nie większej niż 255 550 zł albo równowartość tej kwoty w walucie innej niż waluta polska, który kredytodawca w zakresie swojej działalności udziela lub którego przyrzeczenie udzielenia daje konsumentowi. Kwota określająca górny limit wysokości kredytów konsumenckich w walucie polskiej została określona zgodnie z art. 28 dyrektywy, który stanowi, iż przeliczenie wskazanej w dyrektywie kwoty 75 000 Euro następuje po kursie wymiany w dniu przyjęcia dyrektywy /23 kwietnia 2008 r./ Dyrektywa w art. 28 ust. 2 pozwala państwom członkowskim zaokrąglać kwoty ustalone w wyniku przeliczenia górnego limitu wysokości kredytów konsumenckich, pod

warunkiem, że to zaokrąglenie nie będzie większe niż 10 Euro. Zgodnie z założeniami określono górny limit kredytu konsumenckiego na 255 550 zł.

Zgodnie z art. 3 ust. 2 projektu ustawy za umowę o kredyt konsumencki uważa się również w szczególności umowę pożyczki, umowę kredytu w rozumieniu przepisów prawa bankowego, umowę o odroczeniu konsumentowi terminu spełnienia świadczenia pieniężnego, jeżeli konsument zobowiązany jest do poniesienia jakichkolwiek kosztów związanych z odroczeniem spełnienia świadczenia, umowę, na mocy której kredytodawca zobowiązany jest do zaciągnięcia zobowiązania wobec osoby trzeciej, a konsument - do zwrotu kredytodawcy spełnionego świadczenia. Podobne rozwiązanie funkcjonuje już na gruncie obecnie obowiązującej ustawy i zostało do niej wprowadzone z uwagi na fakt, iż ze względu na swobodę umów możliwe jest kreowanie umów innych niż umowy nazwane. W art. 3 ust. 2 pkt 5 wskazano również, iż za umowę o kredyt konsumencki uważa się również umowę o kredyt odnawialny, o którym mowa w art. 13 dyrektywy.

W art. 3 ust. 3 projektu ustawy zawarto zasadę, iż za umowę o kredyt konsumencki nie uważa się umów dotyczących odroczenia terminu spełnienia świadczenia niepieniężnego, którego przedmiotem jest stałe lub sukcesywne świadczenie usług lub dostaw towarów tego samego rodzaju, jeżeli konsument zobowiązany jest do zapłaty za spełnione świadczenie lub dostawę towaru w ustalonych odstępach czasu w trakcie obowiązywania umowy.

W art. 4 projektu ustawy zawarto katalog umów, do których nie będą miały zastosowania przepisy projektowanej ustawy o kredycie konsumenckim lub będą miały zastosowanie w ograniczonym zakresie.

W art. 4 ust. 1 pkt 1 projektu ustawy określono, że przepisów ustawy nie stosuje się do umów, na mocy których konsument nie jest zobowiązany do zapłaty oprocentowania ani innych kosztów związanych z udzieleniem lub spłatą kredytu konsumenckiego. Podobne wyłączenie przewiduje obecnie obowiązująca ustawa o kredycie konsumenckim. Umowy o kredyt nieoprocentowany, jak również takie, zgodnie z którymi konsument nie jest zobowiązany do ponoszenia innych kosztów związanych z udzieleniem i spłatą kredytu nie stwarzają dla konsumentów dużego zagrożenia naruszenia ich praw. Konsument nie ponosi w takiej sytuacji żadnych kosztów poza obowiązkiem zwrotu pożyczonego kapitału, zatem nie jest konieczne umożliwianie mu porównania ofert kredytowych czy prawa do odstąpienia od umowy. Zgodnie z intencją ustawodawcy wspólnotowego pojęcie kredytu bez kosztów powinno być interpretowane restrykcyjnie, co oznacza, że ustawodawca krajowy wyłączając tego rodzaju kredyty z zakresu ustawy o kredycie konsumenckim, powinien jasno wskazać, że

wyłączenie ma zastosowanie tylko w przypadku, gdy konsument nie musi uiszczać jakichkolwiek kosztów na rzecz kredytodawcy, ale także na rzecz innych podmiotów. Jednocześnie należy wskazać, iż wyłączenie kredytów „darmowych” spod reżimu ustawy o kredycie konsumenckim nie pozbawi konsumenta całkowicie ochrony z uwagi na to, iż stosowne regulacje chroniące konsumenta m.in. przed wypowiedzeniem umowy przez kredytodawcę, zawarte zostały w ustawie z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Prawo bankowe.

Z art. 4 ust. 1 pkt 2 projektu ustawy wynika, że ustawy nie stosuje się do umów leasingu, jeżeli umowa nie przewiduje obowiązku przeniesienia własności przedmiotu umowy na konsumenta. Przedmiotowe wyłączenie obowiązuje na gruncie obecnie obowiązującej ustawy o kredycie konsumenckim w art. 3 ust. 2 pkt 2 i uzasadnione jest tym, że wprawdzie w umowach tego rodzaju może się pojawić element kredytowy, jednakże nie przesądza on o istocie umowy. Jednakże w przypadku gdy umowa leasingu przewiduje przeniesienie własności rzeczy na konsumenta, wówczas konstrukcja umowy jest zbliżona do umowy sprzedaży na raty, a więc ma także znaczenie kredytowe i wówczas będzie ona objęta zakresem ustawy o kredycie konsumenckim. Przepis art. 2 ust. 2 lit. d dyrektywy stanowi o umowach najmu lub leasingu, co zostało wprost powtórzone w założeniach do ustawy. Przez umowę najmu określoną w Kodeksie cywilnym wynajmujący zobowiązuje się oddać najemcy rzecz do używania przez czas oznaczony lub nieoznaczony, a najemca zobowiązuje się płacić wynajmującemu umówiony czynsz. Przepisy Kodeksu cywilnego nie przewidują możliwości przeniesienia własności przedmiotu umowy najmu na konsumenta na jej podstawie. Wyłączenie, o którym mowa w dyrektywie, wynika zatem wprost z przepisów Kodeksu cywilnego i nie ma potrzeby wskazywania umowy najmu w przepisach ustawy o kredycie konsumenckim. Jednocześnie w art. 4 ust. 4 projektu ustawy wskazano, iż ustawę stosuje się do umów leasingu i najmu jeżeli umowa odrębna, od tych umów, przewiduje przeniesienie własności przedmiotu tych umów, uzależniając je od żądania kredytodawcy. Regulacja ta stanowi implementację drugiej części przepisu art. 2 ust. 2 lit. d dyrektywy.

W art. 4 ust. 1 pkt 3 projektu ustawy wskazano, iż ustawy nie stosuje się do umów zawieranych z podmiotami, o których mowa w art. 3 pkt 32 i 33 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi (Dz. U. Nr 183, poz. 1538, z późn. zm.). Regulacja ta stanowi implementację art. 2 ust. 2 lit. h dyrektywy.

W art. 4 ust. 1 pkt 4 projektu ustawy wskazano, iż ustawy nie stosuje się do umów o kredyt będących wynikiem ugody sądowej lub ugody, która jest wynikiem postępowania mediacyjnego. Zgodnie z art. 2 ust. 2 lit. i dyrektywy zdecydowano się na wyłączenie tego rodzaju umów z zakresu zastosowania ustawy o kredycie konsumenckim. Zgodnie z treścią

tego przepisu na równi z takimi ugodami należy traktować również ugody zawarte przed mediatorem, jeśli ugoda ta następnie została zatwierdzona przez sąd, zgodnie z art. 183 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. - Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. Nr 16, poz. 94, z późn. zm.).

W art. 4 ust. 1 pkt 5 projektu ustawy zawarto wyłączenie zastosowania przepisów ustawy do umów o kredyt udzielany wyłącznie pracownikom zatrudnionym u danego pracodawcy w ramach działalności dodatkowej, zgodnie z którymi pracownik nie jest zobowiązany do zapłaty oprocentowania lub zobowiązany jest do zapłaty rzeczywistej rocznej stopy oprocentowania niższej od powszechnie stosowanych na rynku. Przedmiotowe wyłączenie dotyczy działalności socjalnej pracodawcy, finansowanej z zakładowego funduszu świadczeń socjalnych, tworzonego na podstawie ustawy z dnia 4 marca 1994 r. o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych (Dz. U. z 1996 r. Nr 70, poz. 335, z późn. zm.) obejmującego udzielanie pożyczek wyłącznie pracownikom i byłym pracownikom - emerytom i rencistom, na zasadach określonych w zakładowym regulaminie funduszu świadczeń socjalnych przeznaczonych na współfinansowanie wydatków związanych z zaspokajaniem potrzeb tych osób. Przyznawanie pomocy pracownikom przez pracodawcę uzależnione jest wyłącznie od oceny sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby uprawnionej do korzystania z funduszu. Oznacza to, że ta działalność pracodawcy ma charakter pozastatutowy i niezarobkowy. Ponadto, zasady udzielania pożyczek socjalnych charakteryzuje znacznie niższe od rynkowego oprocentowanie lub jego brak, stosowanie zabezpieczenia spłaty w formie poręczenia pracowników zatrudnionych u tego samego pracodawcy, rozłożenie spłaty na dogodną dla pożyczkobiorcy liczbę rat, stosowanie licznych ułatwień w spłacaniu pożyczki w indywidualnych przypadkach, uzasadnionych trudną sytuacją socjalną pożyczkobiorcy. Umowy te często przewidują możliwość odroczenia terminu spłaty, a nawet częściowe lub całkowite umorzenie zadłużenia. Wyłączenie tego typu pożyczek nie naruszy równowagi na rynku kredytów konsumenckich, ponieważ pracodawcy nie oferują tego rodzaju kredytów dla zysku.

Zgodnie z art. 4 ust. 1 pkt 6 projektu ustawy przepisów ustawy nie stosuje się do umów o kredyt zawartych na mocy przepisów szczególnych z zastosowaniem niższych stóp oprocentowania niż powszechnie stosowane na rynku lub zgodnie, z którymi konsument nie jest zobowiązany do zapłaty oprocentowania lub z zastosowaniem innych warunków, które są korzystniejsze dla konsumenta niż powszechnie stosowane na rynku oraz stóp oprocentowania nie wyższych niż powszechnie stosowane na rynku. Przedmiotowe wyłączenie będzie miało zastosowanie np. do umów kredytu studenckiego, które uregulowane

są w ustawie z dnia 17 lipca 1998 r. o pożyczkach i kredytach studenckich (Dz. U. Nr 108, poz. 685, z późn. zm.). Do ich zaciągania mają prawo studenci szkół wyższych. Powodem wyłączenia zastosowania ustawy do tego rodzaju umów jest dokonywanie spłaty części należnych odsetek ze środków Funduszu Kredytów i Pożyczek Studenckich; odsetki spłacane ze środków Funduszu to odsetki należne w okresie studiów i w okresie między zakończeniem studiów a rozpoczęciem spłaty kredytu. Kredytobiorca rozpoczyna spłatę nie później niż dwa lata po zakończeniu studiów, w tym również studiów doktoranckich. Przepisy ustawy określają także zasady spłaty. Nie może ona trwać krócej aniżeli dwukrotność okresu, na jaki został udzielony, chyba że kredytobiorca wnioskuje o krótszy termin spłaty. Przepisy tej ustawy określają także możliwość częściowego lub całościowego umorzenia kredytu na zasadach określonych w ustawie, a oprocentowanie kredytów studenckich, które wynosi 0,75 stopy redyskontowej Narodowego Banku Polskiego określane jest na podstawie rozporządzenia. Przedmiotowe wyłączenie jest zgodne z art. 2 ust. 2 lit. 1 dyrektywy.

Zgodnie z art. 4 ust. 2 pkt 1 ustawa będzie miała zastosowanie do umów o kredyt, których przedmiotem jest wierzytelność zabezpieczona hipoteką. Uzasadnienie objęcia tych kredytów jednak częściowym zakresem zastosowania ustawy zostało omówione powyżej.

W art. 4 ust. 2 pkt 2 projektu ustawy zawarto wyłączenie zastosowania ustawy do umów w rachunku oszczędnościowo - rozliczeniowym konsumenta, który jest spłacany przez konsumenta w terminie do jednego miesiąca. Jedynie w zakresie regulacji określonej w art. 17 ust. 4 projektu, ustawa będzie miała zastosowanie do ww. umów. Zgodnie z treścią art. 6 ust. 5 dyrektywy, w przypadku tego rodzaju umów kredytodawca lub pośrednik kredytowy będzie zobowiązany jedynie spełnić wymogi informacyjne, które zostały określone w art. 17 ust. 4 projektu ustawy. Dane te dotyczą stopy oprocentowania kredytu oraz warunków jej zmiany, całkowitej kwoty kredytu, rzeczywistej rocznej stopy oprocentowania oraz informacji, że od konsumenta będzie można żądać w dowolnym momencie spłaty pełnej kwoty kredytu.

W art. 4 ust. 2 pkt 3 projektu ustawy określono zakres zastosowania ustawy do umów o kredyt w rachunku oszczędnościowo - rozliczeniowym konsumenta, który jest spłacany przez konsumenta w terminie do trzech miesięcy lub na żądanie. Przedmiotowy przepis stanowi implementację art. 2 ust. 3 dyrektywy.

W art. 4 ust. 2 pkt 4 projektu ustawy określono zakres stosowania ustawy do przekroczenia rozumianego jako każde inne niż kredyt w rachunku oszczędnościowo - rozliczeniowym, akceptowane przez kredytodawcę przekroczenie wysokości środków pieniężnych zgromadzonych na rachunku oszczędnościowo - rozliczeniowym lub kwoty udzielonego kredytu w rachunku oszczędnościowo - rozliczeniowym. Do przekroczenia

zastosowanie będą miały art. 34 i 39 projektu ustawy, odnoszące się do obowiązków informacyjnych kredytodawcy wobec konsumenta w czasie obowiązywania umowy rachunku oszczędnościowo - rozliczeniowego, na którym następuje przekroczenie.

W art. 4 ust. 2 pkt 5 projektu ustawy określono zakres stosowania ustawy dotyczący umów przewidujących odroczenie płatności lub zmianę sposobu spłaty, w przypadku gdy konsument zalega już ze spłatą zadłużenia wynikającego z umowy o kredyt, o ile postanowienia tej umowy nie są dla konsumenta mniej korzystne od postanowień zawartych w umowie, do której odnosi się umowa przewidująca odroczenie płatności lub sposobu spłaty. Zgodnie z art. 2 ust. 6 dyrektywy, w odniesieniu do tych umów państwa członkowskie mogą postanowić, że zastosowanie będą miały wyłącznie przepisy dotyczące m.in. reklamy, dostępu do baz danych, obowiązków udzielania informacji przed zawarciem umowy, formy umowy o kredyt, informacji dotyczącej stopy oprocentowania kredytu, przedterminowej spłaty kredytu i obowiązków dotyczących pośredników kredytowych. Przedmiotowe rozwiązanie zostało skonsultowane na etapie uzgadniania założeń do projektu ustawy ze środowiskiem finansowym. Opowiedziano się za możliwością częściowego stosowania przepisów projektowanej ustawy o kredycie konsumenckim w zakresie, o którym stanowi art. 2 ust. 6 dyrektywy, do umów o kredyt przewidujących dokonanie między kredytodawcą a konsumentem uzgodnień dotyczących odroczenia płatności lub sposobu spłaty, w przypadku, gdy konsument zalega już ze spłatą zadłużenia. W sytuacji, gdy konsument spóźnia się ze spłatą swojego zobowiązania i uzgadnia z kredytodawcą warunki dokonywania dalszych spłat, stosowanie wszystkich przepisów dyrektywy nie jest możliwe. Zastosowanie w takiej sytuacji nie będą miały m.in. przepisy dotyczące prawa do odstąpienia od umowy.

W art. 4 ust. 2 pkt 6 projektu ustawy określono zakres stosowania ustawy w odniesieniu do umów przewidujących odroczenie płatności lub zmianę sposobu spłaty, w przypadku gdy konsument zalega już ze spłatą zadłużenia wynikającego z umowy o kredyt będących jednocześnie umowami o kredyt w rachunku oszczędnościowo-rozliczeniowym konsumenta, który jest spłacany przez konsumenta w terminie do trzech miesięcy lub na żądanie.

Zgodnie z art. 4 ust. 3 projektu ustawy do umów o kredyt konsumencki nie stosuje się przepisów rozdziału I działu IV tytułu XI księgi trzeciej ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. - Kodeks cywilny. Należy podkreślić, iż utrzymanie w mocy przepisów kodeksu cywilnego o sprzedaży na raty stało się konieczne wobec nie objęcia ustawą tych umów sprzedaży na raty, które podlegają wyłączeniu na podstawie art. 4 projektu. Do tych umów będą mieć zastosowanie przepisy art. 583-588 k.c.

Dodatkowo należy jednak podkreślić, iż do kwestii w ustawie nieuregulowanych znajdować będą zastosowanie również przepisy ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. - Kodeks cywilny (Dz. U. Nr 16, poz. 93, z późn. zm.), zawarte zarówno w części ogólnej i części ogólnej zobowiązań. W przypadku gdy kredytodawcą jest bank zastosowanie znajdą również przepisy - ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Prawo bankowe (Dz. U. z 2002 r. Nr 72, poz. 665, z późn. zm.), a w przypadku gdy kredytodawcą jest Spółdzielcza Kasa Oszczędnościowo-Kredytowa, przepisy ustawy z dnia 14 grudnia 1995 r. o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych (Dz. U. z 1996 r. Nr 1, poz. 2, z późn. zm.). Podobnie będzie w odniesieniu do umów o kredyt zawieranych poza lokalem przedsiębiorcy i na odległość, o których mowa w ustawie z dnia 2 marca 2000 r. o ochronie niektórych praw konsumentów i o odpowiedzialności za szkodę wyrządzoną przez produkt niebezpieczny (Dz. U. Nr 22, poz. 271, z późn. zm.). Należy jednak podkreślić, iż przepisy zawarte w ww. ustawach znajdą zastosowanie w przypadku braku regulacji zawartej w projekcie ustawy o kredycie konsumenckim.

W art. 5 ustawy wprowadzono słowniczek pojęć w niej używanych.

W art. 5 pkt 1 projektu ustawy zdefiniowane zostało pojęcie konsumenta przez stosowne odesłanie do przepisów ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. - Kodeks cywilny (Dz. U. Nr 16, poz. 93, z późn. zm.). Na gruncie prawa polskiego definicja konsumenta znajduje się w art. 22¹ Kodeksu cywilnego. Zgodnie z tym przepisem konsumentem jest osoba fizyczna dokonująca czynności prawnej niezwiązanej bezpośrednio z jej działalnością gospodarczą lub zawodową.

W art. 5 pkt 2 projektu ustawy zdefiniowano pojęcie kredytodawcy przez którego rozumie się przedsiębiorcę w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. - Kodeks cywilny, który w zakresie swojej działalności gospodarczej lub zawodowej, udziela lub daje przyrzeczenie udzielenia konsumentowi kredytu w jakiegokolwiek postaci. Kredytodawcą, w rozumieniu ustawy, jest przedsiębiorca, o którym mowa w przepisach Kodeksu cywilnego, a więc osoba fizyczna, osoba prawna i jednostka organizacyjna niebędąca osobą prawną, której ustawa przyznaje zdolność prawną, prowadząca we własnym imieniu działalność gospodarczą lub zawodową. Kredytodawcą w rozumieniu ustawy będzie zatem również spółka prawa handlowego - zarówno osobowa jak i kapitałowa oraz wspólnicy spółki cywilnej, spółdzielnie itp. Należy podkreślić, iż definicja odwołująca się do definicji przedsiębiorcy zawartej w Kodeksie cywilnym obejmuje swym zakresem szerszy krąg

podmiotowy niż zawarty w ustawie z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (Dz. U. z 2007 r. Nr 155, poz. 1095, z późn. zm.). Podejmowanie i wykonywanie działalności gospodarczej we własnym imieniu należy rozumieć jako prowadzenie jej na własny rachunek i własne ryzyko przedsiębiorcy, z możliwością samodzielnego podejmowania przez niego decyzji dotyczących tej działalności. Prowadzenie działalności należy przy tym rozumieć jako działalność wykonywaną w rzeczywistości, niezależnie od tego, czy została ujawniona w rejestrze, oraz ujęta w zakresie działalności danej osoby ujawnionym w jej akcie założycielskim.

W art. 5 pkt 3 projektu ustawy zdefiniowano pojęcie pośrednika kredytowego, przez którego należy rozumieć przedsiębiorcę w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. - Kodeks cywilny, inny niż kredytodawca, który w zakresie swojej działalności gospodarczej lub zawodowej uzyskuje korzyści majątkowe, w szczególności wynagrodzenie od konsumenta, dokonując czynności faktycznych lub prawnych związanych z przygotowaniem, oferowaniem lub zawieraniem umowy o kredyt. Stanowi to implementację art. 3 lit. f dyrektywy.

W art. 5 pkt 4 projektu ustawy zdefiniowano pojęcie kredytu w rachunku oszczędnościowo - rozliczeniowym, przez który należy rozumieć umowę o kredytu, który kredytodawca udostępnia konsumentowi umożliwiając mu dysponowanie środkami pieniężnymi w wysokości przekraczającej środki pieniężne zgromadzone na rachunku oszczędnościowo - rozliczeniowym konsumenta; stanowi on implementację art. 3 lit. d dyrektywy.

W art. 5 pkt 5 projektu ustawy zdefiniowano pojęcie przekroczenia rozumiane jako każde inne niż kredyt w rachunku oszczędnościowo - rozliczeniowym, akceptowane przez kredytodawcę przekroczenie wysokości środków pieniężnych zgromadzonych na rachunku oszczędnościowo - rozliczeniowym lub kwoty udzielonego kredytu w rachunku oszczędnościowo - rozliczeniowym. Stanowi to implementację art. 3 lit. e dyrektywy i realizację założeń do ustawy o kredycie konsumenckim.

W art. 5 pkt 6 projektu ustawy zdefiniowano pojęcie całkowitego kosztu kredytu rozumianego jako wszelkie koszty, które konsument zobowiązany jest ponieść w związku z umową o kredyt, w szczególności odsetki, opłaty, prowizje, podatki i marże jeżeli są znane kredytodawcy oraz koszty usług dodatkowych w przypadku gdy ich poniesienie jest niezbędne do uzyskania kredytu - z wyjątkiem kosztów opłat notarialnych ponoszonych przez konsumenta. Przez koszty usług dodatkowych należy rozumieć m.in. składki z tytułu

umowy ubezpieczenia, które powinny być wliczone w całkowity koszt kredytu. Stanowi to implementację art. 3 lit. g dyrektywy.

W art. 5 pkt 7 projektu ustawy zdefiniowano pojęcie całkowitej kwoty kredytu rozumianej jako sumę wszystkich środków pieniężnych, które kredytodawca udostępnia konsumentowi. Stanowi to implementację art. 3 lit. l dyrektywy.

W art. 5 pkt 8 projektu ustawy zdefiniowano pojęcie całkowitej kwoty do zapłaty przez konsumenta rozumianej jako sumę całkowitego kosztu kredytu i całkowitej kwoty kredytu. Stanowi to implementację art. 3 lit. h dyrektywy.

W art. 5 pkt 9 projektu ustawy zdefiniowano pojęcie stopy referencyjnej. Należy przez to pojęcie rozumieć stopę określającą minimalne oprocentowanie podstawowych operacji otwartego rynku prowadzonych przez Narodowy Bank Polski, ogłaszaną przez Radę Polityki Pieniężnej w Dzienniku Urzędowym Narodowego Banku Polskiego. Dyrektywa nie definiuje pojęcia stopy referencyjnej, ale się tym pojęciem posługuje. Właściwe wydaje się zatem zdefiniowanie tego pojęcia na użytek ustawy o kredycie konsumenckim. Definicja ta jest zbieżna z wyjaśnieniami Komisji Europejskiej w tym zakresie.

W art. 5 pkt 10 projektu ustawy zdefiniowano pojęcie stopy oprocentowania kredytu. Należy przez to pojęcie rozumieć stopę oprocentowania wyrażoną jako stałe lub zmienne oprocentowanie stosowane do całkowitej kwoty kredytu w stosunku rocznym. Stanowi to implementację art. 3 lit. j dyrektywy.

W art. 5 pkt 11 projektu ustawy zdefiniowano pojęcie stałej stopy oprocentowania kredytu. Należy przez to pojęcie rozumieć stopę oprocentowania określoną wyłącznie w umowie o kredyt, przy wykorzystaniu określonej stałej wartości procentowej wyrażonej na cały czas obowiązywania umowy lub w danych okresach obowiązywania umowy. Stopa oprocentowania kredytu uznawana zatem będzie za stałą jedynie w odniesieniu do tych okresów w czasie obowiązywania umowy, dla których stopy oprocentowania kredytu zostaną wyrażone wyłącznie przy użyciu stałej wartości procentowej uzgodnionej przez strony przy zawarciu umowy. Stanowi to implementację art. 3 lit. k dyrektywy.

W art. 5 pkt 12 projektu ustawy zdefiniowano pojęcie rzeczywistej rocznej stopy oprocentowania - należy przez to pojęcie rozumieć całkowity koszt kredytu ponoszony przez konsumenta, wyrażony jako wartość procentowa całkowitej kwoty kredytu w stosunku rocznym. Stanowi to implementację art. 3 lit. i dyrektywy.

W art. 5 pkt 13 projektu ustawy zdefiniowano pojęcie umów o kredyt konsumencki zawieranych na odległość. Przez umowy te należy rozumieć umowy o kredyt konsumencki zawierane z konsumentem bez jednoczesnej obecności obu stron, przy wykorzystaniu

środków porozumiewania się na odległość, o których mowa w ustawie z dnia 2 marca 2000 r. o ochronie niektórych praw konsumentów oraz o odpowiedzialności za szkodę wyrządzoną przez produkt niebezpieczny.

W art. 5 pkt 14 projektu ustawy zdefiniowano pojęcie umowy o kredyt wiązany. Należy przez to rozumieć umowę o kredyt, przeznaczony wyłącznie na finansowanie nabycia towaru lub usługi, a obie te umowy są ze sobą powiązane, są to umowy, w których sprzedawca lub usługodawca udziela kredytu konsumentowi na nabycie towaru lub usługi od tego sprzedawcy lub usługodawcy, albo nabycie towaru lub usługi jest finansowane przez kredytodawcę, który współpracuje ze sprzedawcą lub usługodawcą w związku z przygotowaniem lub zawarciem umowy o kredyt. Również dotyczy to umów, w których nabycie towaru lub usługi jest finansowane przez kredytodawcę a towar lub usługa jest szczegółowo określona w umowie. Stanowi to implementację art. 3 lit. n dyrektywy.

W art. 5 pkt 15 projektu ustawy zdefiniowano pojęcie baz danych. Należy przez to rozumieć instytucje, o których mowa w art. 105 ust. 4 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Prawo bankowe, oraz biura informacji gospodarczej, o których mowa w ustawie z dnia 9 kwietnia 2010 r. o udostępnianiu informacji gospodarczych i wymianie danych gospodarczych (Dz. U. Nr 81, poz. 530).

W art. 5 pkt 16 projektu ustawy zdefiniowano pojęcie oceny ryzyka kredytowego. Należy przez to rozumieć ocenę zdolności konsumenta do spłaty zaciągniętego kredytu, wraz z odsetkami, w terminach określonych w umowie o kredyt konsumencki dokonywaną przez kredytodawcę.

W art. 5 pkt 17 projektu ustawy zdefiniowano pojęcie trwałego nośnika. Należy przez to rozumieć materiał lub urządzenie służące do przechowywania i odczytywania, przez czas niezbędny, informacji przekazanych konsumentowi w związku z umową o kredyt, pozwalające na odtworzenie tych informacji w postaci i formie, w jakiej zostały sporządzone lub przekazane. Zgodnie z zaproponowaną definicją w zakresie pojęcia trwałego nośnika będzie się mieścić zarówno papier jak i elektroniczne nośniki danych. Stanowi to implementację art. 3 lit. m dyrektywy.

W art. 6 projektu ustawy określono zasady przeliczania na walutę polską wartości kredytów konsumenckich udzielanych w walucie obcej. Przyjęto zasadę, iż wartość takiego kredytu stanowi równowartość kwoty kredytu wyrażonej w walucie polskiej ustalonej przy zastosowaniu średniego kursu tej waluty ogłoszonego przez Narodowy Bank Polski z ostatniego dnia kwartału poprzedzającego dzień zawarcia umowy. Przyjęcie takiego

rozwiązania przyczyni się do wyeliminowania pojawiających się praktyk podpisywania umowy w określonym dniu tak aby, z uwagi na różnice kursów waluty, umowa nie była objęta zakresem obowiązywania ustawy o kredycie konsumenckim.

Obowiązki kredytodawcy i pośrednika kredytowego przed zawarciem umowy o kredyt

W rozdziale drugim projektu ustawy zawarte są przepisy określające szeroko rozumiane obowiązki kredytodawcy i pośrednika kredytowego przed zawarciem umowy o kredyt. Należy podkreślić, iż głównym celem nowych regulacji prawnych implementujących dyrektywę jest poszerzenie ochrony prawnej przysługującej konsumentom, którzy nie posiadając specjalistycznej wiedzy w zakresie rynku kredytowego, podpisują umowy o kredyt konsumencki z bankami i innymi instytucjami kredytowymi dysponującymi w tym zakresie nieporównywalnie większą wiedzą i doświadczeniem. Większość proponowanych rozwiązań ma na celu zlikwidowanie lub chociaż zmniejszenie asymetrii informacji przez zapewnienie konsumentom dostępu do bardziej przejrzystej, rzetelnej i pełniejszej informacji na temat oferty kredytu konsumenckiego, tak aby podejmowane przez konsumentów decyzje były jak najbardziej świadome i przeanalizowane. Prawidłowe wypełnienie przez kredytodawców i pośredników kredytowych nakładanych na nich obowiązków przed zawarciem umowy z konsumentem stanowi niezbędny element podwyższenia ochrony konsumenta w sektorze kredytów konsumenckich.

W art. 7 projektu ustawy uregulowano obowiązki kredytodawcy i pośrednika kredytowego dotyczące reklamy. Przedmiotowy przepis stanowi implementację art. 4 dyrektywy, który stanowi, że wszystkie reklamy umów o kredyt podające stopę oprocentowania lub inne dane liczbowe odnoszące się do kosztów kredytu ponoszonych przez konsumenta zawierają katalog standardowych informacji, o których mowa w art. 4 ust. 2 dyrektywy. Zgodnie z dyrektywą standardowe informacje podawane w reklamie mają być podawane w sposób jasny, zwięzły i widoczny oraz na podstawie reprezentatywnego przykładu. Informacje te powinny obejmować szczegółowe określenie m.in. stopy oprocentowania kredytu, całkowitą kwotę kredytu, rzeczywistą roczną stopę oprocentowania czy też czas obowiązywania umowy. Tak szerokie spektrum informacji przedstawianej konsumentom umożliwia porównanie ofert różnych kredytodawców, ułatwiając dokonanie

świadomego wyboru. Konsument posiadający poszerzoną wiedzę o ofercie będą w stanie dokonać wyboru oferty najkorzystniejszej w danej sytuacji i czasie. Potencjalnym skutkiem nowych regulacji w zakresie reklamy będzie wzmożona konkurencja kredytodawców na rynku, co przełoży się na wymierne korzyści ekonomiczne dla konsumentów i całej gospodarki. Należy podkreślić, iż przyjęcie rozwiązań wynikających z dyrektywy ma doprowadzić do stanu, w którym reklamy kredytu konsumenckiego w poszczególnych państwach członkowskich Unii Europejskiej będą zawierały takie same - standardowe - informacje co ułatwi konsumentom porównanie warunków na jakich kredyt jest oferowany w kraju i za granicą. Jest to jeden z instrumentów służących wzmocnieniu zasady swobodnego przepływu kapitału przez zintensyfikowanie tzw. kredytów transgranicznych.

Z uwagi na powyższe w projekcie ustawy dokonano znacznego rozszerzenia regulacji ustawy z dnia 20 lipca 2001 r. o kredycie konsumenckim, który w art. 16 nakłada na kredytodawcę obowiązek podawania jedynie rzeczywistej rocznej stopy oprocentowania, wyliczonej od całkowitego kosztu kredytu, w przypadku gdy oferta lub reklama kredytu konsumenckiego zawiera jakiegokolwiek dane dotyczące kosztu kredytu. W art. 7 projektu ustawy ustanowiono natomiast zasadę, iż kredytodawca lub pośrednik kredytowy w reklamach dotyczących kredytu konsumenckiego zawierających dane dotyczące kosztu kredytu konsumenckiego jest zobowiązany podać konsumentowi w sposób jednoznaczny, zrozumiały i widoczny: stopę oprocentowania kredytu wraz z wyodrębnieniem opłat uwzględnianych w całkowitym koszcie kredytu, całkowitą kwotę kredytu i rzeczywistą roczną stopę oprocentowania. Kredytodawca lub pośrednik kredytowy podaje konsumentowi w reklamach dotyczących kredytu konsumenckiego dodatkowo takie dane jak czas obowiązywania umowy, całkowitą kwotę do zapłaty przez konsumenta oraz wysokość rat, cenę towaru lub usługi oraz kwotę wszystkich zaliczek w przypadku umowy o kredyt przewidującej odroczenie płatności. Jeżeli do zawarcia umowy o kredyt konsumencki, na warunkach określonych w reklamie, niezbędne jest zawarcie umowy dodatkowej, w szczególności umowy ubezpieczenia, a kosztu takiej umowy nie można z góry określić, kredytodawca lub pośrednik kredytowy podaje konsumentowi w sposób jednoznaczny, zrozumiały i widoczny informację o tym obowiązku wraz z rzeczywistą roczną stopą oprocentowania. Obowiązek przekazywania ww. informacji w reklamach ma się przyczynić do uświadomienia konsumentowi rzeczywistego kosztu kredytu.

W art. 7 ust. 4 projektu ustawy dokonano implementacji art. 21 dyrektywy odnośnie obowiązków informacyjnych pośredników kredytowych w zakresie informacji podawanych w reklamach. Zgodnie z projektem ustawy pośrednik kredytowy w reklamach dotyczących

kredytu konsumenckiego zawierających dane dotyczące kosztu kredytu konsumenckiego podaje konsumentowi w sposób jednoznaczny, zrozumiały i widoczny informacje dotyczące zakresu umocowania do dokonywania czynności faktycznych lub prawnych i informację czy pośrednik kredytowy współpracuje z kredytodawcami; a jeżeli tak, pośrednik kredytowy zobowiązany jest przekazać konsumentowi informację o nazwach kredytodawców, z którymi współpracuje. Przekazanie tych informacji pomoże konsumentowi ocenić, czy oferta przedstawiona mu przez pośrednika kredytowego jest faktycznie najkorzystniejsza.

Zgodnie z art. 7 ust. 5 projektu ustawy pośrednik kredytowy, który współpracuje z kredytodawcami będzie zobowiązany podać konsumentowi informację o nazwach tych kredytodawców.

W art. 8 projektu ustawy określono zasadę, iż informacje, o których mowa w art. 7, kredytodawca lub pośrednik kredytowy podaje na podstawie reprezentatywnego przykładu, który określa warunki umowy o kredyt konsumencki na których kredytodawca lub pośrednik kredytowy spodziewa się zawrzeć, co najmniej dwie trzecie umów danego rodzaju przy uwzględnieniu przez te umowy średniego okresu kredytowania, całkowitej kwoty kredytu i częstotliwości występowania na rynku umów danego rodzaju. W tym zakresie projekt ustawy wypełnia wskazówki dla państw członkowskich zawarte w motywie 19 dyrektywy.

Zgodnie z art. 8 ust. 3 projektu kredytodawca lub pośrednik kredytowy zobowiązany będzie gromadzić odpowiednie dane w celu ustalenia na ich podstawie reprezentatywnego przykładu.

Odnosząc się do art. 9 projektu ustawy należy podkreślić, iż nakłada on na kredytodawcę, przed zawarciem umowy o kredyt konsumencki obowiązek, oceny ryzyka kredytowego konsumenta. Ustawodawca wspólnotowy wprowadził w art. 8 dyrektywy obowiązek badania zdolności kredytowej przez kredytodawców. Zgodnie z art. 8 ust. 1 dyrektywy państwa członkowskie zapewniają przeprowadzanie przez kredytodawcę przed zawarciem umowy o kredyt oceny zdolności kredytowej konsumenta na podstawie wystarczających informacji przekazanych w stosownych przypadkach przez konsumenta oraz, w razie konieczności, na podstawie informacji uzyskanych z odpowiedniej bazy danych. Należy zaznaczyć, iż zgodnie z art. 8 dyrektywy sprawdzenie zdolności kredytowej może nastąpić na dwa sposoby. Kredytodawca może się oprzeć na informacjach konsumenta, gdy wystarczająco wyjaśniają one jego sytuację majątkową. Kredytodawca może także zwrócić się po informacje do odpowiednich baz danych.

Zgodnie z art. 9 ust. 2 projektu ustawy ocena ryzyka kredytowego dokonywana jest na podstawie informacji uzyskanych od konsumenta lub na podstawie informacji zawartych w bazach danych lub zbiorze danych kredytodawcy. Brak wystarczających informacji na temat konsumenta utrudnia kredytodawcy właściwą ocenę zdolności kredytowej klienta. Ustawodawca wspólnotowy w art. 8 dyrektywy wprowadził zatem obowiązek badania zdolności kredytowej wskazując, jakie źródła powinny być brane pod uwagę przy ocenie zdolności kredytowej. Jednym z czynników, który należy brać pod uwagę są informacje uzyskane na podstawie dostępu do baz danych. Celem wprowadzenia obowiązkowej procedury sprawdzenia zdolności kredytowej jest ochrona konsumentów przed zaciąganiem zobowiązań, których nie będą w stanie spłacić. Konsument posiadający ograniczoną wiedzę na temat finansów oraz konsekwencji wynikających z nadmiernego zadłużenia i niemożności regulowania wymagalnych wierzytelności są narażeni na popadnięcie w pułapkę zadłużenia. Wprowadzenie proponowanych rozwiązań może odnieść korzystny dla konsumentów efekt zapobiegając nieświadomemu i nadmiernemu zadłużeniu.

Należy podkreślić, iż konsument zobowiązany jest do przedstawienia, na żądanie kredytodawcy, dokumentów i informacji niezbędnych do dokonania oceny ryzyka kredytowego.

Zgodnie z art. 9 ust. 4 projektu ustawy w przypadku, gdy kredytodawcą jest bank, ocena ryzyka kredytowego dokonywana jest zgodnie z art. 1 - 3 tego artykułu oraz z uwzględnieniem obowiązków wynikających z art. 70 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Prawo bankowe. Należy podkreślić, iż dyrektywa posługuje się pojęciem zdolności kredytowej. W toku prac nad założeniami do ustawy o kredycie konsumenckim analizowano, czy możliwe jest przejście pojęcia zdolności kredytowej z obecnie obowiązującego w prawie bankowym do ustawy o kredycie konsumenckim, tak aby nie powodowało to wątpliwości interpretacyjnych i zapewniło właściwą implementację przepisu art. 8 dyrektywy. Pojęcie zdolności kredytowej funkcjonuje już w prawie polskim od wielu lat. Po raz pierwszy obowiązek badania zdolności kredytowej przez polskie banki został określony w art. 26 ust. 2 i 4 ustawy z dnia 26 lutego 1982 r. - Prawo bankowe, zgodnie z którym przy zawieraniu umów kredytowych bank miał kierować się oceną zdolności kredytodawcy do spłaty zaciągniętego kredytu, a kontrolując wykorzystywanie udzielonego kredytu, mógł żądać od kredytobiorców przedstawienia informacji i dokumentów niezbędnych do oceny ich sytuacji gospodarczej i finansowej. Podczas długoletniej praktyki obrotu bankowego doktryna wypracowała poglądy odnoszące się do interpretacji pojęcia zdolności kredytowej w rozumieniu prawa bankowego. Badanie zdolności kredytowej jest obowiązkiem wynikającym

z art. 70 ust. 1 ustawy - Prawo bankowe. Dla prawidłowej realizacji obowiązku określonego w tym przepisie, zdolność kredytowa powinna być badana nie tylko na podstawie analizy bieżącej sytuacji finansowej kredytobiorcy, ale także na podstawie oceny stanu dotychczasowego wywiązania się ze zobowiązań wobec banków, co pozwala na zbudowanie znacznie bardziej rzetelnej, obiektywnej i sprawiedliwej oceny klienta.

Kredytodawcami w rozumieniu nowej dyrektywy są, poza bankami, także inne instytucje finansowe, a nawet osoby fizyczne. Przyjęcie zatem w ustawie o kredycie konsumenckim pojęcia zdolności kredytowej w rozumieniu art. 70 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Prawo bankowe, a w konsekwencji rozumienia tego pojęcia na gruncie prawa bankowego, doprowadziłoby do narzucenia przesłanek badania zdolności kredytowej także na podmioty inne niż banki. Dyrektywa nie wskazuje, co należy rozumieć pod pojęciem zdolności kredytowej, wskazuje natomiast instrumenty, z których kredytodawcy mogą skorzystać przy dokonywaniu jej oceny. Przepis art. 8 dyrektywy umożliwia, aby kredytodawca badał zdolność kredytową m.in. na podstawie informacji uzyskanych z baz danych. Obecnie w Polsce bazami danych, które dysponują historią kredytową konsumentów jest Biuro Informacji Kredytowej S.A. oraz System Bankowy Rejestr, natomiast biura informacji gospodarczej działające w oparciu o ustawę z dnia 9 kwietnia 2010 r. o udostępnianiu informacji gospodarczych i wymianie danych gospodarczych nie posiadają historii kredytowej konsumentów, co wynika wprost z art. 29 ust. 2 tej ustawy, który stanowi, iż w przypadku całkowitego zaspokojenia zobowiązania, jego wygaśnięcia lub odroczenia jego wykonania przedsiębiorca jest obowiązany niezwłocznie, nie później jednak niż w terminie 14 dni zażądać od biura informacji gospodarczej usunięcia przekazanych informacji. Dodatkowo należy podkreślić, iż obowiązek badania zdolności kredytowej w rozumieniu ustawy - Prawo bankowe jest obowiązkiem publicznoprawnym, zastrzeżonym aktualnie dla banków oraz instytucji kredytowych w rozumieniu art. 4 tej ustawy, a jego wykonanie jest poddane ścisłemu nadzorowi. Przepis art. 21 ust. 3 ustawy o udostępnianiu informacji gospodarczych i wymianie danych gospodarczych stanowi, iż biura informacji gospodarczej mogą przechowywać informacje gospodarcze dotyczące dłużników niebędących konsumentami w brzmieniu sprzed dokonania ich aktualizacji. Informacje te będą stanowić informacje archiwalne i będą mogły być przetwarzane dla celów statystycznych. W związku z tym, Biura Informacji Gospodarczej wciąż nie będą uprawnione do przechowywania informacji, które gromadzą o konsumentach. Mając powyższe na uwadze, aby zapewnić właściwą implementację art. 8 dyrektywy, zgodnie z założeniami do ustawy o kredycie

konsumenckim, zdecydowano o wprowadzeniu pojęcia oceny ryzyka kredytowego konsumenta, które swoim zakresem obejmie przesłanki ww. przepisu dyrektywy.

Zgodnie z art. 10 projektu ustawy w przypadku gdy kredytodawca odmówi konsumentowi udzielenia kredytu konsumenckiego na podstawie sprawdzenia w bazie danych lub zbiorze danych kredytodawcy, kredytodawca niezwłocznie przekazuje konsumentowi bezpłatną informację o wynikach tego sprawdzenia oraz wskazuje bazę danych, w której tego sprawdzenia dokonano. Pozwoli to konsumentowi zwrócić się do wskazanej bazy danych o przedstawienie informacji w niej figurujących dotyczących jego osoby. Obowiązek informowania konsumentów o odmowie udzielenia kredytu po uzyskaniu informacji z bazy danych wynika z art. 9 ust. 2 dyrektywy.

W założeniach do projektu ustawy wskazano na potrzebę zapewnienia aby obowiązek informacyjny o odmowie udzielenia kredytu nie utrudniał realizacji bardziej istotnych założeń, takich jak walka z przestępczością czy finansowanie terroryzmu. Wskazano, że ustawodawca krajowy powinien również przewidzieć wprost w ustawie wyjątek od zasady informowania konsumenta o odmowie udzielenia kredytu, tak jak czyni to art. 9 ust. 3 dyrektywy. Należy jednak wskazać, iż tego rodzaju informacje nie są gromadzone przez bazy danych w rozumieniu art. 5 pkt 15 projektu ustawy zatem nie wydaje się konieczne wprowadzanie przewidzianych w założeniach regulacji do projektu ustawy.

Zgodnie z treścią art. 11 projektu ustawy kredytodawca lub pośrednik kredytowy zobowiązany jest przed zawarciem umowy o kredyt konsumencki udzielić konsumentowi wyjaśnień dotyczących treści informacji przekazanych przed zawarciem umowy oraz postanowień zawartych w umowie w sposób umożliwiający konsumentowi podjęcie decyzji dotyczącej umowy o kredyt konsumencki. Przedmiotowa regulacja stanowi implementację art. 5 ust. 6 dyrektywy, który wskazuje, że państwa członkowskie powinny zapewnić, by kredytodawcy i pośrednicy kredytowi udzielali konsumentowi odpowiednich wyjaśnień, w odpowiednich przypadkach przez objaśnienie informacji udzielanych przed zawarciem umowy zgodnie z informacjami, które znajdują się w formularzu informacyjnym, głównych cech proponowanych produktów oraz skutków dla konsumenta, jakie mogą one za sobą pociągać, w tym skutków zaległości w spłacie, tak by konsument mógł ocenić, czy proponowana umowa o kredyt jest dostosowana do jego potrzeb i sytuacji finansowej. Państwa członkowskie mogą ustalić tryb i zakres takiej pomocy w zależności od konkretnych

okoliczności, w jakich umowa o kredyt jest oferowana. Projektowane brzmienie art. 11 ustawy ma zapewnić udzielanie przez kredytodawców i pośredników kredytowych konsumentom wyjaśnień w zakresie poszczególnych postanowień umowy. Objasnienia powinny odnosić się w szczególności do treści informacji przekazanych przed zawarciem umowy oraz postanowień zawartych w umowie. Objasnienia powinny stanowić dodatkową pomoc umożliwiającą konsumentowi podjęcie decyzji dotyczącej umowy o kredyt konsumencki. Kredytodawca i pośrednik kredytowy ma zatem obowiązek wyjaśnić konsumentowi postanowienia umowy, którą konsument zamierza zawrzeć, tak aby konsument sam mógł dokonać oceny danej oferty.

Zgodnie z art. 12 projektu ustawy konsument jest ma prawo do otrzymania, na wniosek, bezpłatnego projektu umowy o kredyt konsumencki pod warunkiem, że w ocenie kredytodawcy lub pośrednika kredytowego, konsument spełnia warunki do udzielenia mu kredytu konsumenckiego przez tego kredytodawcę lub pośrednika kredytowego. Uprawnienie konsumenta do żądania projektu umowy stanowi dodatkowy element mający zapewnić podjęcie przemyślanej decyzji co do zawarcia umowy przez konsumenta. Projekt ten powinien zawierać dane konsumenta oraz wszystkie warunki, na których kredyt mógłby zostać udzielony.

W art. 13 projektu ustawy dokonano implementacji art. 5 dyrektywy określającego obowiązki informacyjne kredytodawcy i pośrednika kredytowego przed zawarciem umowy o kredyt konsumencki. Dyrektywa w art. 5 ust. 1 wskazuje, że w stosownym czasie przed związaniem się konsumenta umową o kredyt lub ofertą kredytodawca oraz, w stosownych przypadkach, pośrednik kredytowy dostarczają konsumentowi - na podstawie warunków kredytu zaproponowanych przez kredytodawcę, a także, w stosownych przypadkach, zgodnie z preferencjami określonymi przez konsumenta i informacjami przez niego przekazanymi - informacje potrzebne do porównania różnych ofert w celu podjęcia, przy pełnej znajomości faktów, decyzji, czy zawrzeć umowę o kredyt. Informacje te, w formie papierowej lub na innym trwałym nośniku, powinny zostać przekazane przy użyciu standardowego europejskiego arkusza informacyjnego dotyczącego kredytu konsumenckiego stanowiącego załącznik do dyrektywy. Kredytodawca lub pośrednik kredytowy będzie zobowiązany do przedstawienia konsumentowi informacji przedkontraktowych na innym trwałym nośniku przy użyciu formularza informacyjnego dotyczącego kredytu konsumenckiego. Istotnym problemem było wskazanie momentu, w którym konsument powinien otrzymać informacje

przedkontraktowe. Zgodnie z zaleceniami Komisji Europejskiej, ustawodawca krajowy może przyjąć termin otwarty na interpretację i konkretyzację np. przy użyciu formuły „w stosownym czasie” bądź wprowadzić szczegółowe rozwiązanie wskazując w jakim konkretnie okresie, kredytodawca, bądź pośrednik kredytowy jest zobowiązany udzielić konsumentowi informacji przed zawarciem umowy. Po przeprowadzeniu konsultacji i analiz tego problemu w toku uzgadniania projektu założeń do ustawy o kredycie konsumenckim uznano, iż doprecyzowanie czasu przez wskazanie liczby dni, w jakim informacje otrzymywałby konsument przed zawarciem umowy o kredyt mogłoby spowodować negatywne skutki dla konsumentów przez utrudnienie im dostępu do produktu w odpowiednim czasie. Zatem zasadne jest przyjęcie rozwiązania, w którym konsument otrzymywałby informacje przed zawarciem umowy w czasie, w którym mógłby on szczegółowo zapoznać się z warunkami i kosztami kredytu oraz zobowiązaniami, które będą na nim ciążyć w przypadku gdy dojdzie do zawarcia umowy. Spełnienie obowiązku przekazania informacji wskazanych w art. 13 projektu ustawy nastąpi jeżeli kredytodawca lub pośrednik kredytowy przekażą konsumentowi poprawnie wypełniony formularz informacyjny dotyczący kredytu konsumenckiego, którego wzór określa załącznik nr 1 do ustawy. Informacje przekazywane na formularzu informacyjnym pozwolą konsumentowi na zapoznanie się z podstawowymi warunkami na jakich oferowany jest kredyt konsumencki. Konsument otrzymując formularz informacyjny na etapie przedkontraktowym będą mogli się z nim zapoznać np. w domu, a więc w warunkach, które pozbawione są czynników wywołujących potencjalną presję na konsumenta, takich jak obecność pracownika kredytodawcy lub pośrednika kredytowego, obecność innych osób znajdujących się w lokalu przedsiębiorcy a także bez presji czasu. W przedmiotowym formularzu kredytodawca lub pośrednik kredytowy zobowiązany będzie podać konsumentowi na trwałym nośniku dane określone w art. 13 ust. 1 projektu ustawy.

Należy podkreślić, iż zgodnie z art. 13 ust. 2 projektu ustawy przed zawarciem umowy o kredyt wiązany lub w formie odroczonej płatności kredytodawca lub pośrednik kredytowy zobowiązany będzie podać konsumentowi na trwałym nośniku dane wymienione w art. 13 ust. 1 ustawy oraz opis i cenę towaru lub usługi.

Zgodnie z art. 14 ust. 1 projektu ustawy kredytodawca lub pośrednik kredytowy przekazuje konsumentowi dane wymienione w art. 13, na formularzu informacyjnym dotyczącym kredytu konsumenckiego. Wzór formularza określa załącznik nr 1 do ustawy. Wzór formularza jest objęty maksymalną harmonizacją w celu zapewnienia we wszystkich

państwach członkowskich względnej jednolitości nie tylko co do treści, ale również formy przekazu informacji przed zawarciem umowy. Pozwoli to konsumentowi na łatwe porównanie ofert kredytowych również w stosunku do ofert z różnych państw członkowskich. W założeniach do projektu ustawy wskazano, iż wzór formularzy, o których mowa w art. 14 ust. 1, art. 19 ust. 1 i art. 23 projektu ustawy, zostanie określony w rozporządzeniu wydanym na podstawie ustawy o kredycie konsumenckim. Jednakże w toku uzgodnień uznano, iż określenie wzorów formularzy w załączniku do ustawy przyczyni się do zapewnienia większej spójności między informacjami zawartymi w formularzach, a zakresem tych informacji wskazanym w ustawie. Pozwoli to również na wcześniejsze zapoznanie się z tymi wzorami przez kredytodawców, pośredników kredytowych oraz samych konsumentów.

Zgodnie z art. 14 ust. 2 projektu ustawy obowiązku przekazania danych na formularzu informacyjnym dotyczącym kredytu konsumenckiego nie stosuje się do dostawców towarów i usług, którzy działają w charakterze pośredników kredytowych w ramach działalności pomocniczej, w takich przypadkach obowiązek ten będzie spoczywał na kredytodawcy. Przepis ten stanowi implementację art. 7 dyrektywy.

Zgodnie z art. 15 projektu ustawy w przypadku gdy umowa o kredyt konsumencki jest zawierana na wniosek konsumenta przy użyciu środka porozumiewania się na odległość, który nie pozwala na przekazanie danych zgodnie z art. 13, kredytodawca lub pośrednik kredytowy przekazuje konsumentowi te dane niezwłocznie po zawarciu umowy o kredyt konsumencki na formularzu informacyjnym dotyczącym kredytu konsumenckiego. W przypadku przekazywania konsumentowi informacji w formie głosowych komunikatów telefonicznych kredytodawca lub pośrednik kredytowy zobowiązany jest przekazać konsumentowi dane określone w art. 15 ust. 2 projektu ustawy. Z uwagi na ograniczone możliwości przekazywania informacji przy użyciu środka porozumiewania się na odległość konieczne było ograniczenie katalogu informacji przekazywanych konsumentowi przed zawarciem umowy.

W art. 16 projektu ustawy dokonano implementacji art. 5 ust. 1 ostatnie zdanie dyrektywy. Przepis dyrektywy wskazuje, iż kredytodawca lub pośrednik kredytowy może przekazać konsumentowi przed zawarciem umowy o kredyt, na trwałym nośniku, dodatkowo dane inne niż przekazywane na podstawie art. 5 ust. 1 dyrektywy łącznie z właściwym formularzem informacyjnym. Przedmiotowa regulacja ma zapewnić, aby konsument otrzymał łącznie wszystkie informacje przekazywane mu przed zawarciem umowy, zarówno te wynikające z

art. 13 projektu ustawy jak i te, które sam kredytodawca lub pośrednik kredytowy chce przekazać konsumentowi.

Zgodnie z art. 17 ust. 1 projektu ustawy kredytodawca lub pośrednik kredytowy przed zawarciem umowy o kredyt w rachunku oszczędnościowo - rozliczeniowym, zobowiązany jest podać konsumentowi, na trwałym nośniku dane, o których mowa w art. 13 ust. 1. W ust. 2 - 4 określono szczególne przypadki umów o kredyt w rachunku oszczędnościowo - rozliczeniowym spłacanym na żądanie, w terminie do jednego miesiąca i w terminie do trzech miesięcy. Zgodnie z dyrektywą oraz założeniami do projektu ustawy zakres informacji przekazywanych w przypadku tych umów jest znacznie ograniczony.

Zgodnie z art. 17 ust. 2 projektu ustawy kredytodawca lub pośrednik kredytowy przed zawarciem umowy o kredyt w rachunku oszczędnościowo - rozliczeniowym, który jest spłacany przez konsumenta w terminie do trzech miesięcy zobowiązany jest podać konsumentowi, na trwałym nośniku dane określone w tym przepisie. Przedmiotowy przepis stanowi implementację art. 2 ust. 4 dyrektywy.

Zgodnie z art. 17 ust. 3 projektu ustawy kredytodawca lub pośrednik kredytowy przed zawarciem umowy o kredyt w rachunku oszczędnościowo - rozliczeniowym, który jest spłacany przez konsumenta na żądanie zobowiązany jest podać konsumentowi, na trwałym nośniku dane określone w tym przepisie. W przypadku tego przepisu zgodnie z założeniami do projektu ustawy o kredycie konsumenckim w projekcie ustawy skorzystano z opcji krajowej, o której mowa w art. 6 ust. 2 dyrektywy, i zdecydowano o braku obowiązku podawania rzeczywistej rocznej stopy oprocentowania kredytu w rachunku bieżącym spłacanym na żądanie lub w terminie trzech miesięcy. Podawanie rzeczywistej rocznej stopy oprocentowania przy tego rodzaju kredytach jest trudne i może wprowadzać konsumentów w błąd, ponieważ nieznana jest ilość i wysokość spłat, ani też kwota kredytu, z którego konsument ostatecznie skorzysta.

W art. 17 ust. 4 projektu ustawy wskazano, jakie informacje kredytodawca lub pośrednik kredytowy przed zawarciem umowy o kredyt w rachunku oszczędnościowo - rozliczeniowym, który jest spłacany przez konsumenta w terminie do jednego miesiąca zobowiązany będzie podać konsumentowi, na trwałym nośniku.

W art. 18 projektu ustawy wskazano, jakie informacje kredytodawca lub pośrednik kredytowy, przed zawarciem umowy o kredyt przewidującej odroczenie płatności lub zmianę

sposobu spłaty w przypadku gdy konsument zalega już ze spłatą zadłużenia wynikającego z umowy o kredyt zobowiązany będzie podać konsumentowi, na trwałym nośniku.

Zgodnie z projektowanym brzmieniem art. 19 ust. 1 ustawy w przypadku umów o kredyt w rachunku oszczędnościowo - rozliczeniowym oraz umów o kredyt przewidujących odroczenie płatności lub sposobu spłaty w przypadku gdy konsument zalega już ze spłatą zadłużenia wynikającego z umowy o kredyt, kredytodawca lub pośrednik kredytowy może przekazać konsumentowi dane na formularzu informacyjnym dotyczącym kredytu konsumenckiego w rachunku oszczędnościowo - rozliczeniowym, którego wzór określa załącznik nr 2 do ustawy. Podobnie jak w art. 6 ust. 2 dyrektywy w przypadku ww. umów nie ma bezwzględnego obowiązku przekazywania danych na formularzu informacyjnym, którego wzór określa załącznik nr 2 do ustawy.

Zgodnie z art. 19 ust. 2 projektu ustawy w przypadku dostawców towarów i usług, którzy działają w charakterze pośredników kredytowych w ramach działalności pomocniczej, obowiązek przekazania danych będzie spoczywał na kredytodawcy.

Art. 20 projekt ustawy stanowi, iż w przypadku gdy umowa o kredyt w rachunku oszczędnościowo - rozliczeniowym jest zawierana na wniosek konsumenta przy użyciu środka porozumiewania się na odległość, który nie pozwala na przekazanie danych w sposób określony w art. 17 ust. 2 - 4 oraz w art. 19, kredytodawca lub pośrednik kredytowy dostarcza konsumentowi niezwłocznie po zawarciu umowy o kredyt dane określone w art. 30 ust. 1 pkt 1 - 3, 5, 6 i 15, informację o możliwości żądania w dowolnym momencie spłaty pełnej kwoty kredytu przez konsumenta, a także informację o opłatach stosowanych od chwili zawarcia umowy oraz warunkach ich zmiany.

W przypadku gdy informacja przekazywana jest konsumentowi w formie głosowych komunikatów telefonicznych, a konsument wnosi o niezwłoczne udostępnienie kredytu w rachunku oszczędnościowo - rozliczeniowym, kredytodawca lub pośrednik kredytowy zobowiązany będzie przekazać konsumentowi informacje określone w tym przepisie. Z uwagi na ograniczone możliwości przekazywania informacji przy użyciu środka porozumiewania się na odległość, zgodnie z postanowieniami dyrektywy, dokonano ograniczenia katalogu informacji przekazywanych konsumentowi przed zawarciem umowy.

Zgodnie z art. 21 ust. 1 projektu ustawy w przypadku gdy umowa o kredyt przewidująca odroczenie płatności lub zmianę sposobu spłaty w przypadku gdy konsument zalega już ze

spłatą zadłużenia wynikającego z umowy o kredyt jest zawierana na wniosek konsumenta przy użyciu środka porozumiewania się na odległość, który nie pozwala na przekazanie danych zgodnie z art. 18 i 19, kredytodawca lub pośrednik kredytowy dostarcza konsumentowi te dane niezwłocznie po zawarciu umowy o kredyt.

Przepis art. 21 ust. 2 projektu ustawy określa, jakie informacje należy przekazać konsumentowi w formie głosowych komunikatów telefonicznych, dotyczących umowy przewidującej odroczenie płatności lub sposobu spłaty w przypadku gdy konsument zalega już ze spłatą zadłużenia wynikającego z umowy o kredyt.

Z uwagi na ograniczone możliwości przekazywania informacji w formie głosowych komunikatów telefonicznych konieczne było ograniczenie katalogu informacji przekazywanych konsumentowi przed zawarciem umowy.

Odnosząc się do brzmienia art. 22 projektu ustawy należy wskazać, iż zgodnie z założeniami do projektu ustawy przyjęto rozwiązanie zapewniające wysoki poziom ochrony konsumenta, który zawiera umowę kredytu zabezpieczonego hipoteką. Z analizy przeprowadzonej w toku uzgodnień założeń do projektu ustawy wynika, że obowiązujące obecnie Rekomendacja S II, Rekomendacja M, opracowane przez Komisję Nadzoru Finansowego, odnoszą się bezpośrednio do sytuacji konsumenta na rynku kredytów hipotecznych. Przykładem mogą być postanowienia Rekomendacji S II, które znajdują się w punkcie V pt. „Relacje z klientami” i realnie wpływają na stosunki pomiędzy bankiem i konsumentem, regulują m.in. elementy, które powinna zawierać umowa o kredyt hipoteczny poza tymi, które wskazane są w art. 69 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Prawo bankowe. Stosowanie postanowień rekomendacji nadzorowane jest przez Komisję Nadzoru Finansowego, jednakże, przepisy ustawy - Prawo bankowe w pewnym zakresie ograniczają możliwość oddziaływania tej instytucji. Stosownie do art. 138 ust. 7 tej ustawy, środki podejmowane w ramach nadzoru nie mogą naruszać umów zawartych przez bank z klientami, w tym również z osobami posiadającymi status konsumenta. Zasada zawarta w art. 138 ust. 7 ustawy - Prawo bankowe uniemożliwia Komisji Nadzoru Finansowego nakładanie na bank (w wydawanych decyzjach czy zaleceniach) obowiązku zmiany treści zawartej przez bank umowy, jej rozwiązania, względnie zawarcia nowej umowy. Zatem w sytuacji, w której bank naruszyłby postanowienia Rekomendacji S II np. w odniesieniu do umownych obowiązków informacyjnych wobec konsumenta, ograniczone są możliwości kwestionowania takich działań banku, z uwagi na niewiążący charakter tego typu regulacji. W toku prac nad założeniami do nowej ustawy o kredycie konsumenckim poddano analizie obowiązujące

zasady przekazywania informacji przekazywanych klientom hipotecznym oraz możliwość wprowadzenia jednolitego, spójnego zakresu informacji udzielanych konsumentom zawierającym umowy o kredyt hipoteczny.

Zakres informacji, które kredytodawca lub pośrednik kredytowy będzie zobowiązany przekazać konsumentowi przed zawarciem umowy o kredyt zabezpieczony hipoteką określa art. 22 projektu ustawy. Szczegółowe wyliczenie informacji, które znajdują się w formularzu informacyjnym kredytu zabezpieczonego hipoteką, którego wzór określa załącznik nr 3 do ustawy, ma na celu umożliwienie konsumentowi dokładne zorientowanie się w faktycznym koszcie kredytu, który przy kredytach zabezpieczonych hipoteką może niejednokrotnie przewyższać wartość nieruchomości, zwłaszcza przy kredytowaniu 100% wartości nieruchomości. Pozwoli to na podjęcie bardziej przemyślanej decyzji w kwestii zawarcia umowy o kredyt zabezpieczony hipoteką.

W zakresie wzoru formularza informacyjnego dotyczącego kredytu zabezpieczonego hipoteką, którego wzór zgodnie z art. 23 projektu określa załącznik nr 3 do ustawy, ustawodawca krajowy dysponuje swobodą dotyczącą zakresu informacji umieszczonych w tym formularzu. W toku prac nad projektem uznano, iż właściwe jest zapewnienie możliwie jednolitej formy wszystkich formularzy, co pozwoli konsumentom na łatwiejsze wyszukanie zawartych w nich informacji.

Odnosząc się do przepisów dotyczących ustalenia rzeczywistej rocznej stopy oprocentowania, określonych w art. 24 i 25 projektu ustawy, należy podkreślić, iż w celu zapewnienia konsumentom wysokiego poziomu ochrony, a także wspierania funkcjonowania rynku wewnętrznego w Unii Europejskiej ustawodawca wspólnotowy podjął próbę ujednolicenia wzoru i założeń służących obliczaniu rzeczywistej rocznej stopy oprocentowania. Dotychczasowa praktyka stosowania wzoru do obliczania rzeczywistej rocznej stopy oprocentowania z dyrektywy 87/102/EWG z dnia 22 grudnia 1986 r. wykazała, iż pomimo ustalenia jednolitego wzoru matematycznego, rzeczywista roczna stopa oprocentowania nie jest w pełni porównywalna w całej Unii Europejskiej. W poszczególnych państwach członkowskich przy jej ustalaniu brane są obecnie pod uwagę różne składniki kosztów. Należy podkreślić, iż przedmiotowe przepisy ustawy wymagają maksymalnej harmonizacji z dyrektywą. Zgodnie z art. 24 projektu ustawy kredytodawca lub pośrednik kredytowy ustala rzeczywistą roczną stopę oprocentowania oraz całkowitą kwotę do zapłaty przez konsumenta, na podstawie informacji dotyczących co najmniej jednego ze składników

preferowanego przez konsumenta kredytu w szczególności, co do czasu obowiązywania umowy o kredyt konsumencki lub całkowitej kwoty kredytu. Rzeczywista stopa oprocentowania ustalana jest na podstawie informacji konsumenta z uwzględnieniem rodzaju kredytu jaki konsument chce otrzymać. Przedmiotowy przepis stanowi implementację art. 19 ust. 2 dyrektywy. W przypadku gdy konsument nie udzieli ww. informacji kredytodawca lub pośrednik kredytowy podaje rzeczywistą roczną stopę oprocentowania oraz całkowitą kwotę do zapłaty przez konsumenta, na podstawie reprezentatywnego przykładu. Przepisy dotyczące ustalenia reprezentatywnego przykładu będą w tym przypadku stosowane odpowiednio. Przy ustalaniu rzeczywistej rocznej stopy oprocentowania kredytodawca lub pośrednik kredytowy uwzględnia całkowity koszt kredytu ponoszony przez konsumenta, z wyłączeniem opłat z tytułu niewykonania swoich zobowiązań wynikających z umowy o kredyt oraz opłat innych niż cena nabycia towaru lub usługi, które konsument zobowiązany jest ponieść bez względu na sposób finansowania tego nabycia oraz koszty prowadzenia rachunku, z którego realizowane są spłaty, oraz koszty przelewów i wpłat na ten rachunek, a także inne koszty związane z tymi transakcjami, chyba że otwarcie rachunku nie jest obowiązkowe, a koszty rachunku zostały w sposób jasny, zrozumiały i widoczny podane w umowie o kredyt lub innej umowie zawartej z konsumentem. Przedmiotowy wymóg wynika z art. 25 ust. 2 dyrektywy. W art. 25 ust. 2 projektu ustawy dokonano implementacji art. 19 ust. 4 dyrektywy. Ustanowiono zasadę, że w przypadku gdy z postanowień umowy o kredyt wynika możliwość zmiany stopy oprocentowania kredytu i opłat uwzględnianych przy ustalaniu rzeczywistej rocznej stopy oprocentowania, których nie można określić w chwili dokonywania obliczenia przyjmuje się założenie, że stopa oprocentowania kredytu i te opłaty pozostaną niezmiennione przez cały czas obowiązywania umowy o kredyt. Rzeczywistą roczną stopę oprocentowania, wyrażoną w postaci całkowitego kosztu kredytu ponoszonego przez konsumenta, wyrażonego jako wartość procentowa całkowitej kwoty kredytu w stosunku rocznym, kredytodawca lub pośrednik kredytowy oblicza zgodnie ze wzorem matematycznym określonym w załączniku nr 4 do ustawy. W załączniku określono również założenia, które przyjmuje się w celu obliczenia rzeczywistej rocznej stopy oprocentowania. Przyjmuje się, iż ustalając rzeczywistą roczną stopę oprocentowania umowa o kredyt będzie obowiązywać przez czas, na który została zawarta oraz że kredytodawca i konsument wypełnią zobowiązania wynikające z umowy o kredyt w terminach określonych w tej umowie. Uznaje się również, iż wypłacane i spłacane przez strony raty kredytu umowy o kredyt konsumencki nie muszą być równe ani nie muszą być płacone w równych odstępach czasu oraz, że datą początkową będzie data pierwszej wypłaty raty kredytu. Załącznik również wskazuje, iż odstępy czasu między datami

używany w obliczeniach wyrażone będą w latach lub w ułamkach roku, przy czym rok liczy 365 dni, a w przypadku lat przestępnych 366 dni, 52 tygodnie lub dwanaście równych miesięcy. Przyjmuje się, że miesiąc ma 30,41666 dni. Wynik obliczeń podaje się z dokładnością do co najmniej jednego miejsca po przecinku, przy czym jeżeli cyfra występująca po wybranym przez obliczającego miejscu po przecinku jest mniejsza niż 5, cyfrę tę pomija się, gdy zaś jest większa albo równa 5, cyfrę poprzedzającą zwiększa się o 1. Zgodnie z art. 19 ust. 5 dyrektywy jeżeli jest to niezbędne, w celu obliczenia rzeczywistej rocznej stopy oprocentowania, przyjmuje się założenia dodatkowe, które również zostały określone w załączniku nr 4 do ustawy.

W art. 26 projektu ustawy dokonano implementacji art. 5 ust. 5 dyrektywy, który stanowi, że w przypadku gdy zgodnie z postanowieniami umowy o kredyt, płatności dokonywane przez konsumenta nie są niezwłocznie zaliczane do spłaty całkowitej kwoty kredytu, ale są wykorzystywane do zgromadzenia kapitału przez okresy i na zasadach określonych w umowie o kredyt lub w umowie dodatkowej, kredytodawca lub pośrednik kredytowy przekazując informacje udzielane przed zawarciem umowy powinien w nich zawrzeć jasne i zwięzłe stwierdzenie, że taka umowa o kredyt nie przewiduje gwarancji spłaty całkowitej kwoty kredytu wypłaconej na jej podstawie. Pozwoli to konsumentowi precyzyjniej ocenić zasady spłaty kredytu.

Przepis art. 27 projektu ustawy nakłada na kredytodawcę lub pośrednika kredytowego. Obowiązek udostępniania informacji o wysokości stopy referencyjnej w lokalu służącym do obsługi konsumenta jeżeli zawiera z konsumentem umowę o kredyt, zgodnie z którą wysokość stopy oprocentowania kredytu uzależniona jest od wysokości stopy referencyjnej określającej minimalne oprocentowanie podstawowych operacji otwartego rynku prowadzonych przez Narodowy Bank Polski, ogłaszanej przez Radę Polityki Pieniężnej w Dzienniku Urzędowym Narodowego Banku Polskiego.

W zakresie regulacji dotyczących obowiązków pośredników kredytowych zawartych w art. 7 ust. 3 i art. 28 projektu ustawy państwa członkowskie mają względną swobodę utrzymywania lub wprowadzania dodatkowych obowiązków spoczywających na pośrednikach kredytowych, włącznie z warunkami, na których pośrednik kredytowy może żądać opłat od konsumenta, który zwrócił się do niego o świadczenie usługi. Stanowi o tym motyw 17 dyrektywy. Obecnie pośrednictwo finansowe w Polsce obejmuje swoim zakresem

usługi pośrednictwa i doradztwa finansowego. Dotyczy wielu różnych produktów finansowych, w tym ubezpieczeniowych oraz planowania finansowego. Jest to bardzo duża i wciąż dynamicznie rosnąca liczebnie grupa podmiotów. Przedsiębiorcy wykonujący usługi tak rozumianego pośrednictwa to najczęściej organizatorzy sprzedaży produktów finansowych pod jedną firmą - marką handlową, których główną domeną jest pośrednictwo kredytowe. Organizacja sprzedaży polega na zapewnieniu dostaw odpowiednich produktów finansowych do sprzedaży, wsparciu sprzedaży, ustaleniu z dostawcą produktów finansowych warunków wynagrodzenia, nadzorowania i monitorowania sprzedaży na rzecz dostawców i relacji związanych z dostawą. Pośrednicy finansowi najczęściej sprzedają produkty finansowe za wynagrodzeniem pobieranym od dostawców produktów, jakkolwiek w okresie ostatnich kilkunastu miesięcy rozwijana jest także działalność pośrednictwa polegająca na doradztwie w zakresie produktów finansowych, za które pobierane jest wynagrodzenie od kupującego. Do chwili obecnej polskie prawo nie przewidywało żadnych regulacji, odnoszących się do pośredników finansowych, w tym także kwestii dotyczących nadzoru, poza ustawą z dnia 22 maja 2003 r. o pośrednictwie ubezpieczeniowym (Dz. U. z 2003 r. Nr 124, poz. 1154, z późn. zm.), która wprowadziła zasady wykonywania pośrednictwa jedynie w zakresie ubezpieczeń osobowych i majątkowych. Zgodnie z art. 21 dyrektywy oraz założeniami do projektu ustawy o kredycie konsumenckim wprowadzono regulacje określone w art. 7 ust. 3 i art. 28 projektu ustawy. Zgodnie z art. 28 ust. 1 przed zawarciem umowy o kredyt, pośrednik kredytowy jest zobowiązany przekazać konsumentowi na trwałym nośniku, informacje dotyczące zakresu umocowania do dokonywania czynności faktycznych lub prawnych oraz informację czy pośrednik kredytowy współpracuje z kredytodawcami. Konsument powinien również zostać poinformowany o wysokości ewentualnych kosztów za czynności faktyczne lub prawne związane z przygotowaniem, oferowaniem, zawieraniem lub wykonywaniem umowy o kredyt, które pośrednik kredytowy otrzymuje od konsumenta. Pośrednik kredytowy przekazuje konsumentowi również informację, czy pośrednik kredytowy otrzymuje wynagrodzenie od kredytodawcy. Realizacja obowiązków nałożonych w tym przepisie na pośredników kredytowych ma zapewnić konsumentowi informację czy pośrednik kredytowy przedstawiając mu oferty określonych kredytodawców przedstawia mu faktycznie najkorzystniejsze oferty dostępne na rynku czy też może przedstawia mu oferty tych kredytodawców, z którymi łączy go dodatkowe powiązania np. w obrębie tej samej grupy kapitałowej. Pośrednik kredytowy powinien poinformować kredytodawcę o wysokości wymaganego przez niego wynagrodzenia przed przyjęciem zlecenia. Jest to konieczne, aby

kredytodawca mógł obliczyć rzeczywistą roczną stopę oprocentowania, ponieważ koszty pośrednictwa wpływają na kalkulację.

Umowa o kredyt

W art. 29 ust. 1 projektu ustawy zawarto regulację, iż umowa o kredyt konsumencki powinna mieć formę pisemną, chyba że odrębne przepisy przewidują inną szczególną formę. Należy podkreślić, iż zgodnie z treścią dyrektywy umowy o kredyt sporządza się w formie papierowej lub na innym trwałym nośniku. Wszystkie umawiające się strony otrzymują egzemplarz umowy o kredyt. Przepis ten pozostaje bez uszczerbku dla wszelkich przepisów krajowych, dotyczących ważności umów o kredyt, które są w zgodzie z prawem wspólnotowym. Obecnie obowiązująca dyrektywa 87/102/EWG o kredycie konsumenckim stanowi w art. 4 ust. 1, że umowa o kredyt konsumencki sporządzana jest na piśmie. W doktrynie wyrażany jest pogląd, że w tym wypadku chodzi o formę pisemną, wymagającą złożenia przez strony swoich oświadczeń na piśmie i opatrzenia ich własnoręcznym podpisem. Zmiany w tym zakresie wprowadziła dyrektywa 2000/31/WE o handlu elektronicznym. Przepis art. 9 ust. 1 tej dyrektywy nakazuje państwom członkowskim zapewnić możliwość zawierania umów za pomocą środków elektronicznych. Postanowienia tej dyrektywy muszą pozostać bez uszczerbku dla ochrony konsumentów przewidzianej w aktach prawa wspólnotowego. Na etapie uzgadniania założeń do projektu ustawy rozważano zatem, czy możliwe jest zachowanie obecnie obowiązującej formy pisemnej dla zawierania umów o kredyt konsumencki, nawet przy zastrzeżeniu, iż dopuszczalna jest forma elektroniczna z kwalifikowanym podpisem elektronicznym, która jest formą równoważną do formy pisemnej, o czym stanowi art. 78 § 1 i 2 Kodeksu cywilnego.

Przyjęcie koncepcji, iż prawidłowa implementacja art. 10 ust. 1 dyrektywy do polskiego porządku prawnego, oznacza, że forma zawarcia umowy o kredycie konsumenckim nie wymaga składania na dokumencie umowy pisemnych podpisów własnoręcznych przez strony lub opatrywania dokumentu elektronicznego bezpiecznym podpisem elektronicznym weryfikowanym przy pomocy ważnego kwalifikowanego certyfikatu, budziła wątpliwości przede wszystkim z uwagi na zagrożenie dla obrotu gospodarczego w RP zwłaszcza w przypadku zaistnienia sporu między konsumentem a kredytodawcą co do treści złożonego oświadczenia woli.

Właściwe wydaje się tu wskazanie na rozwiązanie przyjęte przez ustawodawcę niemieckiego. Do momentu uchwalenia dyrektywy prawo niemieckie przewidywało formę

pisemną pod rygorem nieważności, jako jedyną formę, w której możliwe było skuteczne zawarcie umowy o kredyt konsumencki. Wykluczano możliwość zawarcia umowy o kredyt w formie elektronicznej, pomimo istnienia dyrektywy 2000/31/WE o handlu elektronicznym powołując się na art. 1 ust. 3 tej dyrektywy, który stanowi, że postanowienia tej dyrektywy pozostają bez uszczerbku dla ochrony konsumentów przewidzianej w aktach prawa wspólnotowego. Ponieważ dyrektywa stanowi, iż umowę o kredyt sporządza się na piśmie lub innym trwałym nośniku, ustawodawca niemiecki dopuścił możliwość zawierania umów w formie elektronicznej, jednakże dla zachowania odpowiedniego bezpieczeństwa transakcji, wprowadził wymóg składania certyfikowanego podpisu elektronicznego.

Ostatecznie w toku uzgadniania projektu założeń zdecydowano o przyjęciu właśnie takiego rozwiązania w konsekwencji czego brak jest konieczności wprowadzania zmian w stosunku do obecnie obowiązujących regulacji, gdyż w RP forma elektroniczna z kwalifikowanym podpisem elektronicznym jest równoznaczna z zawarciem umowy w formie pisemnej. Forma pisemna może zatem pozostać nadal zastrzeżona dla umów o kredyt konsumencki. Jeżeli przepis dotyczący zawierania umów o kredyt konsumencki, a nie ich sporządzania, będzie przewidywał wymóg formy pisemnej (*ad probationem*), z uwzględnieniem możliwości przewidzianej w art. 78 § 2 Kodeksu cywilnego to regulacja ta będzie zgodna z dyrektywą.

Należy podkreślić, iż przedstawiciele instytucji kredytowych, zrzeszonych w Konferencji Przedsiębiorstw Finansowych w toku prac nad założeniami do projektu ustawy opowiedzieli się za utrzymaniem wymogu formy pisemnej przewidzianej obecnie obowiązującymi przepisami i związanych z tym wymogiem procedur i obowiązków, co podkreślano, że jest korzystne dla pewności obrotu. Wprowadzanie w tym zakresie radykalnych zmian mogłoby doprowadzić do trudnych do przewidzenia zakłóceń w funkcjonowaniu rynku.

Umowa o kredyt zgodnie z zasadami określonymi w Kodeksie cywilnym oraz w art. 10 ust. 2 dyrektywy powinna być sformułowana w sposób jednoznaczny i zrozumiały i powinna zawierać elementy, które zostały określone w art. 30 projektu ustawy.

W art. 30 ust. 2 projektu ustawy dokonano implementacji art. 10 ust. 4 dyrektywy. Przepis ten stanowi, że w przypadku gdy zgodnie z postanowieniami umowy o kredyt, płatności dokonywane przez konsumenta nie są niezwłocznie zaliczane do spłaty całkowitej kwoty kredytu, ale są wykorzystywane do zgromadzenia kapitału przez okresy i na zasadach określonych w umowie o kredyt lub w umowie dodatkowej, umowa powinna zawierać jasne i zwięzłe stwierdzenie, że nie przewiduje gwarancji spłaty całkowitej kwoty kredytu wypłaconej na jej podstawie. Przekazanie przez kredytodawcę lub pośrednika kredytowego

informacji, o których mowa w tym przepisie, pozwoli konsumentowi na szerszą ocenę obowiązków ciążących na nim w związku z zawartą umową.

Zgodnie z art. 31 projektu ustawy umowa o kredyt wiązany lub w formie odroczonej płatności, oprócz danych, które są określone w art. 30, powinna zawierać również opis towaru lub usługi oraz cenę nabycia towaru lub usługi, jeżeli zapłata nastąpiłaby za gotówkę, oraz cenę nabycia przy wykorzystaniu kredytu. Wskazano również, iż przepisy dotyczące umowy o kredyt wiązany stosuje się odpowiednio do umowy o kredyt konsumencki przeznaczony na nabycie określonego prawa. Podobne rozwiązanie funkcjonuje już obecnie w art. 5 ust. 2 ustawy z dnia 20 lipca 2001 r. o kredycie konsumenckim.

W art. 32 projektu ustawy określono elementy, które powinna zawierać umowa o kredyt konsumencki w rachunku oszczędnościowo - rozliczeniowym podlegający spłacie na żądanie lub w terminie do trzech miesięcy.

W założeniach do projektu ustawy zdecydowano o rezygnacji z obowiązku podawania rzeczywistej rocznej stopy oprocentowania kredytu w rachunku oszczędnościowo - rozliczeniowym podlegającym spłacie na żądanie lub w terminie do trzech miesięcy. Ustalenie rzeczywistej rocznej stopy oprocentowania jest w przypadku kredytu w rachunku oszczędnościowo - rozliczeniowym bardzo trudne, ponieważ kwota pożyczki może się dynamicznie zmieniać. Obliczenie na podstawie maksymalnej kwoty wydaje się niewystarczające, ponieważ kwota ta nie musi być regularnie wykorzystywana i dlatego nie odzwierciedla rzeczywistego kosztu kredytu. Ustawodawca wspólnotowy uznał, że przy kredytach w rachunku bieżącym, ze względu na ich szczególny charakter podawanie niektórych informacji nie jest niezbędne.

W art. 33 projektu ustawy określono elementy, które powinna zawierać umowa o kredyt konsumencki przewidująca odroczenie płatności lub sposobu spłaty w przypadku gdy konsument zalega już ze spłatą zadłużenia wynikającego z umowy o kredyt.

Zgodnie z art. 34 projektu ustawy jeżeli zgodnie z umową rachunku oszczędnościowo - rozliczeniowego, możliwe jest przekroczenie salda na tym rachunku, umowa rachunku powinna zawierać co najmniej dane dotyczące stopy oprocentowania kredytu oraz warunki jej zmiany z podaniem indeksu lub stopy referencyjnej mającej zastosowanie do pierwotnej stopy oprocentowania kredytu. Jeżeli umowa o kredyt konsumencki przewiduje różne stopy oprocentowania informacje te podaje się dla wszystkich stosowanych stóp procentowych w

danym okresie obowiązywania umowy. Konsument powinien również otrzymać informację o opłatach stosowanych od chwili zawarcia umowy oraz warunkach ich zmiany. Przedmiotowy przepis stanowi implementację art. 18 dyrektywy. W przypadku otwarcia rachunku bankowego w sytuacji gdy bank przewiduje możliwość przyznania konsumentowi uprawnienia do przekroczenia kwoty środków pieniężnych zgromadzonych na rachunku oszczędnościowo - rozliczeniowym lub kwoty udzielonego kredytu w rachunku oszczędnościowo - rozliczeniowym, umowa powinna zawierać również ww. informacje. Proponowane rozwiązanie pozwoli konsumentowi na uzyskanie informacji dotyczącej stopy oprocentowania w przypadku przekroczenia salda na należącym do niego rachunku.

W art. 35 projektu ustawy określono elementy, które powinna zawierać umowa o kredyt zabezpieczony hipoteką oraz umowa o kredyt zabezpieczony hipoteką indeksowanych w walucie innej niż waluta polska.

Szczegółowe wskazanie w umowie wszystkich elementów określonych w art. 35 pozwoli konsumentowi dokładnie zorientować się w całkowitym koszcie kredytu. Szczegółowe omówienie zasadności objęcia zakresem ustawy kredytów zabezpieczonych hipoteką zostało opisane wcześniej.

Przepis art. 36 ust. 1 projektu ustawy określa, iż w przypadku zmiany wysokości stopy oprocentowania w czasie obowiązywania umowy o kredyt konsumencki, przed dokonaniem tej zmiany, konsument ma otrzymać od kredytodawcy na trwałym nośniku informację o tej zmianie. Informacja ta zawiera szczegółowe określenie stopy oprocentowania, wysokości raty kredytu po dokonanej zmianie stopy oprocentowania oraz informację o liczbie i częstotliwości płatności rat, o ile ulegają one zmianie. Od tej zasady dyrektywa przewiduje wyjątek w przypadku, gdy zmiana stopy oprocentowania kredytu spowodowana jest zmianą stopy referencyjnej, a nowa stopa referencyjna jest podawana do wiadomości publicznej w odpowiedni sposób. Informacje o nowej stopie referencyjnej są również dostępne w lokalach służących do obsługi konsumenta. Kwestię tę reguluje art. 11 dyrektywy.

Zgodnie z art. 36 ust. 4 projektu ustawy w przypadku zmiany wysokości stopy oprocentowania w czasie obowiązywania umowy o kredyt konsumencki będącej wynikiem zmiany wysokości odsetek, o których mowa w art. 359 § 2¹ Kodeksu cywilnego, konsument otrzymuje od kredytodawcy niezwłocznie na trwałym nośniku informację o tej zmianie. Przepis ten jest niezbędny w celu umożliwienia kredytodawcy wypełnienie ciążących na nim obowiązków. Niemożliwe byłoby bowiem w tych przypadkach wypełnienie przez

kredytodawcę obowiązków informacyjnych, o których mowa w art. 36 ust. 1 projektu, gdyż kredytodawca nie miałby możliwości, w takiej sytuacji, poinformować konsumenta o zmianie wysokości stopy oprocentowania przed jej dokonaniem.

Zgodnie z art. 37 projektu ustawy konsument w czasie obowiązywania umowy ma prawo do otrzymania, na wniosek, bezpłatnie harmonogramu spłaty. Harmonogram ten powinien zawierać określenie terminu, wysokości raty kredytu z wyodrębnieniem jej poszczególnych składników w szczególności kapitału, odsetek oraz wszelkich innych kosztów kredytu, które konsument zobowiązany jest ponieść. W przypadku umów o kredyt konsumencki, która przewiduje możliwość zmiany stopy oprocentowania lub wszelkich innych kosztów kredytu - konsument otrzymuje informacje, że dane zawarte w harmonogramie spłat obowiązują do momentu zmiany stopy oprocentowania lub wszelkich innych kosztów kredytu składających się na wysokość raty kredytu. Przedmiotowy przepis ma na celu zapewnienie konsumentowi bieżącej informacji w czasie obowiązywania umowy, tak aby miał on pełną wiedzę co do wysokości raty i jej poszczególnych składników.

W art. 38 projektu ustawy określono informacje, jakie w czasie obowiązywania umowy o kredyt konsumencki w rachunku oszczędnościowo - rozliczeniowym konsument powinien otrzymywać.

Podobnie jak w przypadku umów o kredyt konsumencki, w przypadku zmiany wysokości stopy oprocentowania lub wysokości opłat w czasie obowiązywania umowy o kredyt konsumencki w rachunku oszczędnościowo - rozliczeniowym, przed dokonaniem tej zmiany, konsument powinien otrzymać na trwałym nośniku informację o zmianie wysokości stopy oprocentowania lub wysokości opłat. Strony mogą w umowie określić inny sposób informowania konsumenta o zmianie wysokości stopy oprocentowania kredytu konsumenckiego jeżeli zgodnie z tą umową wysokość stopy oprocentowania kredytu uzależniona jest od wysokości stopy referencyjnej. Wysokość stopy referencyjnej ogłaszana jest w Dzienniku Urzędowym Narodowego Banku Polskiego i zgodnie z regulacjami zawartymi w projekcie ustawy będzie dostępna w lokalu kredytodawcy lub pośrednika kredytowego.

Zgodnie z art. 39 projektu ustawy w przypadku gdy znaczne przekroczenie salda na rachunku oszczędnościowo - rozliczeniowym konsumenta utrzymuje się dłużej niż jeden miesiąc, konsument otrzymuje na trwałym nośniku informację o wysokości tego

przekroczenia oraz dane dotyczące stopy oprocentowania kredytu oraz warunki jej zmiany z podaniem indeksu lub stopy referencyjnej mającej zastosowanie do pierwotnej stopy oprocentowania kredytu. Jeżeli umowa o kredyt konsumencki przewiduje różne stopy oprocentowania, informacje te podaje się dla wszystkich stosowanych stóp procentowych w danym okresie obowiązywania umowy oraz podaje się informację dotyczącą całkowitego kosztu kredytu a także warunków na jakich może on ulec zmianie. Przepis stanowi implementację art. 18 ust. 2 dyrektywy. Zgodnie z wyjaśnieniami Komisji Europejskiej państwa członkowskie mogą w tym zakresie skorzystać z możliwości doprecyzowania sformułowań użytych w powyższych przepisach w odniesieniu do „regularnego przekazywania informacji” oraz „znacznego przekroczenia”. W założeniach do projektu ustawy uznano, iż nie ma potrzeby doprecyzowania sformułowania „regularnego przekazywania informacji” na gruncie ustawy o kredycie konsumenckim, ponieważ każda zmiana, o której mowa w art. 6 lit. e dyrektywy, wymaga poinformowania konsumenta w odpowiedniej formie i z odpowiednim wyprzedzeniem, natomiast zasady informowania w przypadku zmiany wzorca umownego określają precyzyjnie przepisy Kodeksu cywilnego w art. 384¹. Natomiast za „znaczne przekroczenie”, należy uznać każde przekroczenie salda rachunku bankowego, które jest wyższe od średniego miesięcznego wpływu na rachunek konsumenta.

Zgodnie z art. 40 projektu ustawy w przypadku zmiany całkowitej kwoty kredytu w czasie obowiązywania umowy o kredyt konsumencki, konsument zobowiązany jest do przedstawienia na żądanie kredytodawcy dokumentów i informacji dotyczących jego aktualnej sytuacji finansowej. W przypadku znacznego zwiększenia całkowitej kwoty kredytu, kredytodawca jest zobowiązany do przeprowadzenia ponownej oceny ryzyka kredytowego konsumenta.

Zgodnie z założeniami do projektu ustawy o kredycie konsumenckim zdecydowano o utrzymaniu dotychczasowej regulacji zawartej w art. 9 ustawy z dnia 20 lipca 2001 r. o kredycie konsumenckim, która ogranicza prawo do wekslowego zabezpieczenia kredytu konsumenckiego wyłącznie do weksla nie na zlecenie. Pozbawienie konsumentów przywileju wynikającego z obecnego zakazu pobierania weksli innych niż nie na zlecenie, zdaniem ustawodawcy, oznaczałoby krok wstecz w zakresie ochrony konsumentów. Należy podkreślić, iż weksel i czek mogą pełnić w obrocie prawnym różne funkcje i dlatego znalazły zastosowanie także w regulacjach dotyczących kredytu konsumenckiego. Te papiery

wartościowe mogą być przyjmowane w celu spełnienia bądź zabezpieczenia świadczeń wynikających z umowy o kredyt konsumencki, przy czym należy zauważyć, że obecnie na pierwszy plan wysuwa się bez wątpienia ich rola jako zabezpieczenia udzielonego kredytu. Ich przydatność zarówno jako środka spełnienia zobowiązań, jak i mechanizmu zabezpieczenia wiarygodności, jest przede wszystkim konsekwencją surowej odpowiedzialności za zobowiązania wekslowe i czekowe. Surowość ta przejawia się w oderwaniu zobowiązania wekslowego zarówno od stosunku podstawowego, w związku, z którym doszło do jego powstania oraz samego zobowiązania wekslowego, czyli umowy o wydanie weksla. Konsekwencją jest bezwarunkowy charakter odpowiedzialności dłużnika i uproszczony tryb dochodzenia zobowiązania wynikającego z weksli i czeków. W obecnie obowiązującej ustawie o kredycie konsumenckim ustawodawca uznał za wystarczające posłużenie się nakazem przyjmowania wyłącznie weksli i czeków, których indosowanie wyłączone przez zamieszczenie odpowiedniej klauzuli. Dla zapewnienia konsumentowi pełniejszej ochrony nałożono nadto na kredytodawcę obowiązek naprawienia szkody poniesionej przez konsumenta w razie indosowania weksla (czeku), przyjętego wbrew powyższemu nakazowi. Zgodnie z art. 41 projektu ustawy weksel lub czek konsumenta wręczony kredytodawcy w celu spełnienia lub zabezpieczenia świadczenia wynikającego z umowy o kredyt konsumencki powinien zawierać klauzulę „nie na zlecenie” lub inną równoznaczną. W razie przyjęcia przez kredytodawcę weksla lub czeku niezawierającego klauzuli „nie na zlecenie” i przeniesienia takiego weksla lub czeku na inną osobę, kredytodawca obowiązany jest do naprawienia poniesionej przez konsumenta szkody w związku z zapłatą na rzecz posiadacza weksla lub czeku. Zasada ta ma zastosowanie również, gdy weksel lub czek znalazł się w posiadaniu innej osoby wbrew woli kredytodawcy. Kredytodawca jest obowiązany niezwłocznie po spełnieniu przez konsumenta świadczenia wynikającego z umowy o kredyt konsumencki zwrócić weksel konsumentowi.

Zgodnie z art. 42 projektu ustawy konsument ma prawo, w każdym czasie bez dodatkowych opłat, wypowiedzieć umowę o kredyt odnawialny. Strony będą mogły jednak określić inny termin wypowiedzenia tej umowy, który nie będzie mógł być jednak dłuższy niż jeden miesiąc. Zgodnie z art. 42 ust. 2 projektu ustawy również kredytodawca ma prawo na trwałym nośniku wypowiedzieć konsumentowi umowę o kredyt odnawialny. Podobnie jak w przypadku określonym w art. 42 ust. 1 projektu ustawy strony będą mogły w umowie określić inny termin jej wypowiedzenia. Termin ten nie może być jednak krótszy niż dwa miesiące

aby zredukować ewentualne negatywne skutki tego wypowiedzenia dla konsumenta. Przedmiotowy przepis stanowi implementację art. 13 ust. 1 dyrektywy.

Zgodnie z art. 43 ust. 1 projektu ustawy kredytodawca ma prawo na trwałym nośniku wypowiedzieć umowę o kredyt odnawialny w przypadku nie dotrzymania przez konsumenta zobowiązań dotyczących warunków udzielenia tego kredytu określonych w umowie oraz negatywnej oceny ryzyka kredytowego konsumenta. W przypadku wypowiedzenia umowy kredytodawca zobowiązany jest do poinformowania konsumenta o przyczynach tego wypowiedzenia nie później niż przed upływem terminu wypowiedzenia. Przedmiotowy przepis stanowi implementację art. 13 ust. 2 dyrektywy.

Przepis art. 44 stanowi, że wyłączenie lub ograniczenie zarzutów przysługujących konsumentowi w razie przelewu wierzytelności z umowy o kredyt konsumencki jest bezskuteczne. Zapewni to ochronę konsumenta przed ewentualnymi próbami ograniczenia w umowie jego uprawnień w zakresie zarzutów przysługujących mu w związku z wierzytelnością. Zgodnie z art. 42 ust. 2 projektu ustawy kredytodawca zobowiązany jest do zawiadomienia konsumenta na trwałym nośniku o przelewie, chyba że konsument nadal ma spełniać świadczenie do rąk kredytodawcy. Przedmiotowy przepis stanowi implementację art. 17 ust. 2 dyrektywy.

W art. 45 projektu ustawy uregulowano kwestię sankcji kredytu darmowego. Podobne rozwiązanie funkcjonuje już obecnie w art. 15 ustawy z dnia 20 lipca 2001 r. o kredycie konsumenckim. Polega ona na pozbawieniu kredytodawcy prawa do pobierania odsetek i innych opłat określonych w umowie z tytułu udzielonego kredytu, z wyjątkiem opłat związanych z ustanowieniem zabezpieczenia i ubezpieczenia. Istotną zaletą sankcji kredytu darmowego z punktu widzenia ochrony interesów konsumenta jest występowanie sankcji bez względu na stopień naruszenia wymogów informacyjnych. W obecnym stanie prawnym nawet drobne przeoczenie ze strony kredytodawcy powoduje, że konsument może skorzystać z sankcji kredytu darmowego, co z kolei może powodować nadużywanie przez konsumentów prawa do sankcji kredytu darmowego. W związku z powyższym w celu zapewnienia zgodnie z art. 23 dyrektywy aby sankcje były skuteczne, proporcjonalne i odstrasżające zdecydowano, iż sankcja kredytu darmowego będzie miała zastosowanie w przypadku naruszenia przez kredytodawcę przepisów art. 29 ust. 1, art. 30 ust. 1 pkt 1-8, 10, 11, 14 - 17 i art. 31 - 33 ustawy.

W przypadku naruszenia ww. przepisów konsument, po złożeniu kredytodawcy pisemnego oświadczenia o skorzystaniu z sankcji kredytu darmowego, zwraca kredyt bez odsetek i innych kosztów kredytu należnych kredytodawcy w terminie i w sposób ustalony w umowie. Jeżeli kredytodawca w umowie nie określił zasad i terminów spłaty kredytu, konsument obowiązany jest do jego zwrotu w równych ratach, płatnych co miesiąc od dnia zawarcia umowy. W przypadku gdy umowa nie przewiduje terminu spłaty kredytu, konsument zwraca kredyt w terminie określonym w art. 43 projektu ustawy - pięciu lat - w przypadku kredytów konsumenckich do wysokości 80 000 zł - dziesięciu lat - w przypadku kredytów konsumenckich powyżej 80 000 zł. W toku uzgodnień zdecydowano o wprowadzeniu takiego rozróżnienia w celu zabezpieczenia interesów konsumentów przed obowiązkiem spłaty kredytu w znacznej wysokości, w krótkim terminie.

Zgodnie z art. 45 ust. 4 w przypadku skorzystania z sankcji kredytu darmowego konsument będzie jednak zobowiązany do poniesienia przewidzianych w umowie kosztów ustanowienia zabezpieczenia kredytu. Należy podkreślić, iż w praktyce mogą się pojawiać różne formy zabezpieczenia kredytu i przerzucenie ich kosztów na kredytodawców byłoby zbyt dużym obciążeniem nawet w przypadku naruszenia przepisów wskazanych art. 43 projektu ustawy. Uprawnienie do skorzystania z sankcji kredytu darmowego przysługuje konsumentowi również po wykonaniu umowy.

W założeniach do projektu ustawy wskazano na informacyjny charakter oświadczenia konsumenta o skorzystaniu z sankcji kredytu darmowego. Przyjęcie, iż oświadczenie konsumenta o skorzystaniu z sankcji kredytu darmowego ma charakter wyłącznie informacyjny, dla kredytodawcy oznacza, iż konsument może skorzystać z sankcji także po wygaśnięciu stosunku zobowiązaniowego. Uprawnienie do spłaty samego kapitału bez odsetek i pozostałych kosztów przysługuje więc konsumentowi *ex lege*.

Zgodnie z art. 45 ust. 5 projektu ustawy roszczenie, o którym mowa w tym przepisie, ulega przedawnieniu z upływem jednego roku od dnia wykonania umowy. Przyjęcie takiego rozwiązania ustanawia odrębną regulację w zakresie przedawnienia przedmiotowych roszczeń w stosunku do ogólnych zasad określonych, w tym zakresie, w Kodeksie cywilnym.

Zgodnie z założeniami do projektu ustawy o kredycie konsumenckim w art. 46 projektu ustawy w odniesieniu do kredytów hipotecznych sankcje uregulowano analogicznie do określonych w art. 45 projektu ustawy. Należy jednak podkreślić, iż zgodnie z założeniami do projektu ustawy wprowadzono odpowiednie złagodzenie sankcji przez ograniczenie okresu, w którym to sam bank ponosiłby koszty odsetek i opłat stosowania sankcji kredytu darmowego

dla kredytów zabezpieczonych hipoteką. Sankcja kredytu darmowego w kształcie przewidzianym dla kredytów konsumenckich mogłaby wprowadzić ryzyko systemowe dla funkcjonowania banków. W przypadku „masowej” realizacji sankcji konsument uzyskiwałby kredyt darmowy na cały okres kredytowania, trwający nawet 40 - 50 lat. W związku z tym, zgodnie z założeniami do projektu ustawy, zdecydowano o ograniczeniu możliwości skorzystania z sankcji kredytu darmowego do okresu 4 lat poprzedzających dzień złożenia oświadczenia przez konsumenta. W przypadku naruszenia przez kredytodawcę ww. postanowień w umowie, konsument będzie zwracał kredyt bez odsetek i innych kosztów kredytu należnych kredytodawcy z wyłączeniem kosztów ustanowienia zabezpieczenia kredytu za okres 4 lat.

Zgodnie z art. 46 ust. 3 projektu ustawy roszczenie, o którym mowa w tym przepisie, ulega przedawnieniu z upływem jednego roku od dnia wykonania umowy. Przyjęcie takiego rozwiązania ustanawia odrębną regulację w zakresie przedawnienia przedmiotowych roszczeń w stosunku do ogólnych zasad określonych, w tym zakresie, w Kodeksie cywilnym.

Zgodnie z art. 47 projektu ustawy postanowienia umowne nie mogą wyłączać ani ograniczać uprawnień konsumenta przewidzianych w ustawie, także w razie dokonania wyboru prawa obcego. Przez postanowienia umowne należy rozumieć wszelkie elementy składające się na treść umowy o kredyt kształtujące prawa i obowiązki stron. Celem projektowanego przepisu jest wyłączenie możliwości umownego ograniczenia uprawnień konsumenta przysługujących mu z mocy przepisów projektowanej ustawy. Strony mogą jednak ukształtować stosunek kredytowy odmiennie od treści przepisów ustawy. Niedopuszczalne jest wyłączenie bądź ograniczanie przysługujących konsumentowi uprawnień. Możliwe jest natomiast rozszerzenie w umowie zakresu uprawnień konsumenta. W miejsce postanowień umowy naruszających przepisy projektowanej ustawy wejdą regulacje ustawowe. Może zatem nastąpić ustawowe przekształcenie treści umowy.

Spłata kredytu przed terminem

Zgodnie z art. 16 ust. 1 dyrektywy konsument ma prawo w każdym czasie spłacić w całości lub w części swoje zobowiązanie wynikające z umowy o kredyt. Przedmiotowy przepis znajduje odzwierciedlenie w art. 48 ust. 1 projektu ustawy. Powyższe rozwiązanie ma

zapewnić konsumentowi bezwzględne prawo do przedterminowej spłaty kredytu w całości lub w części, co nie wynika bezpośrednio z obecnie obowiązujących przepisów ustawy o kredycie konsumenckim. Zgodnie z dyrektywą oraz wyjaśnieniami Komisji Europejskiej ustawodawca krajowy nie może wprowadzać żadnych ograniczeń w zakresie terminu dokonywania spłat przez konsumenta. Użyte w dyrektywie i implementowane w art. 46 ust. 1 projektu ustawy stwierdzenie „w każdym czasie” musi obowiązywać w ścisłym tego słowa znaczeniu, ponieważ konsument powinien mieć pełną swobodę w spłacie kredytu, kiedy tylko poweźmie taki zamiar. Zgodnie z art. 48 ust. 2 projektu ustawy w przypadku wcześniejszej spłaty kredytu konsument powinien poinformować kredytodawcę o zamiarze spłaty kredytu przed terminem określonym w umowie przed jej dokonaniem. Pozwoli to przygotować kredytodawcy niezbędne dokumenty związane ze spłatą kredytu przed terminem. Jednocześnie zgodnie z art. 48 ust. 3 projektu ustawy kredytodawca nie może uzależnić wcześniejszej spłaty kredytu od jego poinformowania przez konsumenta. Wprowadzenie przedmiotowego przepisu ma na celu uniknięcie wprowadzania przez kredytodawców do wzorów umów postanowień, które faktycznie prowadziłyby do ograniczenia prawa konsumenta do spłaty kredytu przed terminem np. przez wprowadzanie postanowień nakładających na konsumenta obowiązek wcześniejszego poinformowania kredytodawcy o zamiarze wcześniejszej spłaty kredytu. Przedmiotowy przepis jest zgodny z rozwiązaniem zawartym w załącznikach do ustawy o kredycie konsumenckim, w których wskazano, iż dopuszczalne jest pozostawienie w przepisach nowej ustawy wymogu informowania kredytodawcy o zamiarze dokonania wcześniejszej spłaty kredytu. Podkreślono jednak, iż wymóg ten w żaden sposób nie może ograniczać prawa konsumenta do spłaty kredytu przed terminem, co oznacza, iż w przypadku niedopełnienia przez konsumenta obowiązku poinformowania kredytodawcy o zamiarze skorzystania z prawa do wcześniejszej spłaty kredytu kredytodawca nie może przewidywać dla konsumenta negatywnych konsekwencji.

Zgodnie z art. 49 projektu ustawy w przypadku spłaty całości lub części kredytu przed terminem określonym w umowie całkowity koszt kredytu ulega obniżeniu proporcjonalnie do okresu, o który skrócono czas obowiązywania umowy licząc od momentu spłaty kredytu przed terminem. Zgodnie z przepisami dyrektywy konsument ma prawo do uzyskania obniżki (zredukowania) całkowitego kosztu kredytu, na którą składają się odsetki i koszty przypadające na pozostały okres obowiązywania umowy. Przedmiotowy przepis ustanawia zasadę proporcjonalnej redukcji kosztów. Proponowane rozwiązanie wydaje się zapewniać uniemożliwienie kredytodawcom obchodzenia przepisów ustawy przez rozkładanie

konsumentom rat w taki sposób, że w pierwszym okresie kredytowania spłacie podlegać będą jedynie odsetki lub odsetki i tylko nieznaczna część kapitału.

Zgodnie z art. 50 ust. 1 projektu ustawy kredytodawca może zastrzec w umowie prowizję za spłatę kredytu przed terminem pod warunkiem, że ta spłata przypada na okres, w którym stopa oprocentowania kredytu jest stała, a kwota spłacanego w okresie 12 kolejnych miesięcy kredytu jest wyższa niż trzykrotność przeciętnego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw ogłaszanego przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski” z grudnia roku poprzedzającego rok spłaty kredytu. Przedmiotowy przepis stanowi implementację art. 16 ust. 4 lit. a dyrektywy, który stanowi, iż kredytodawca może domagać się rekompensaty pod warunkiem, że spłacana przed terminem część kwoty kredytu przekracza próg określony w prawie krajowym. Dyrektywa stanowi, iż próg ten nie powinien przekraczać 10 000 Euro w okresie dwunastu miesięcy. Zgodnie z motywem 40 dyrektywy państwa członkowskie powinny przy ustaleniu tego progu uwzględnić m.in. średnią kwotę kredytów konsumenckich na swoim rynku przy wyznaczaniu progu, od wysokości którego kredytodawca miałby prawo do rekompensaty z tytułu spłaty kredytu przed terminem. Z analizy przeprowadzonej w toku pracy nad założeniami do projektu ustawy o kredycie konsumenckim wyliczono, iż średni kredyt w latach 2007-2009 wynosił ok. 5 000 zł. Jednocześnie wyniki przeprowadzonego badania wskazują, iż średnia kwota kredytu konsumenckiego w 2008 r. jest wyższa od średniej w 2007 r. (wzrost ten wyniósł ok. 15%). Należy podkreślić, iż badania obejmowały swoim zakresem jedynie kredyty do wysokości 80 000 zł, jako że kredyty do takiej wysokości są kredytami konsumenckimi w rozumieniu obowiązującej obecnie ustawy z dnia 20 lipca 2001 r. o kredycie konsumenckim. Mając na uwadze, iż zgodnie z przepisami nowej dyrektywy kredytem konsumenckim będą kredyty do wysokości 75 000 Euro przyjęto, iż średni kredyt konsumencki będzie również odpowiednio wyższy. W związku z powyższym zdecydowano aby próg do wysokości którego kredytodawca nie był uprawniony do zastrzeżenia prowizji za przedterminową spłatę kredytu był dwukrotnie wyższy od ustalonego w badaniach średniego kredytu konsumenckiego. Zgodnie z założeniami do projektu ustawy ustanowiono w projekcie próg w wysokości trzykrotności przeciętnego wynagrodzenia w gospodarce narodowej. Propozycja skorzystania z opcji narodowej oraz ustalenia progu, od wysokości którego kredytodawcy przysługiwałoby prawo do rekompensaty z tytułu przedterminowej spłaty kredytu zapewnia spójność ze stanowiskiem Rządu z dnia 21 grudnia 2004 r. oraz informacją Rządu z dnia 11 maja 2006 r. w sprawie dyrektywy 2008/48/WE, w których to

dokumentach RP zgodziła się w duchu kompromisu z propozycją unijną pod warunkiem, że prawo pobierania opłat za wcześniejszą spłatę zostanie ograniczone jedynie do kredytów o dużej wartości i ze stałą stopą oprocentowania. W uzasadnieniu informacji podkreślano, że unijne przepisy w zakresie przedterminowej spłaty są mniej korzystne dla konsumenta, niż obecnie obowiązujące w RP regulacje w tym zakresie, gdzie konsument ma bezwarunkowe prawo do wcześniejszej spłaty całości kredytu bez żadnych opłat.

Prowizja za wcześniejszą spłatę kredytu nie może przekraczać 1 % spłacanej przed terminem części kredytu, jeżeli okres między datą spłaty kredytu a terminem spłaty kredytu przekracza jeden rok. W przypadku gdy okres ten nie przekracza jednego roku, prowizja za wcześniejszą spłatę kredytu nie może przekraczać 0,5 % spłacanej przed terminem części kwoty kredytu.

Zgodnie z art. 50 ust. 4 projektu ustawy prowizja za spłatę kredytu przed terminem nie może być wyższa niż wysokość odsetek, które konsument zobowiązany byłby zapłacić w okresie między spłatą kredytu przed terminem, a uzgodnionym terminem zakończenia umowy, a także nie może być wyższa niż bezpośrednie koszty kredytodawcy związane z tą spłatą. Przedmiotowa regulacja ma uniemożliwić wprowadzanie przez kredytodawców opłat, które faktycznie uniemożliwiałyby konsumentowi dokonanie spłaty kredytu przed terminem.

Zgodnie z art. 51 projektu ustawy prowizja za spłatę kredytu przed terminem nie przysługuje kredytodawcy w przypadku umów o kredyt w rachunku oszczędnościowo - rozliczeniowym oraz umów, w których spłata została dokonana zgodnie z umową ubezpieczenia zawartą w celu zabezpieczenia spłaty kredytu. Przedmiotowy przepis stanowi implementację art. 16 ust. 3 dyrektywy.

Zgodnie z art. 52 projektu ustawy kredytodawca zobowiązany jest do rozliczenia z konsumentem kredytu w terminie 14 dni od dnia dokonania wcześniejszej spłaty kredytu w całości. Jak się wydaje zaproponowany w tym przepisie termin będzie wystarczający dla kredytodawcy na dokonanie rozliczeń wynikających z wcześniejszej spłaty kredytu.

Odstąpienie od umowy przez konsumenta

Zgodnie z art. 53 ust. 1 projektu ustawy konsument ma prawo, bez podania przyczyny, do odstąpienia od umowy o kredyt konsumencki w terminie 14 dni od dnia jej zawarcia.

Natomiast ust. 2 wskazuje, że w przypadku gdy umowa o kredyt konsumencki nie zawiera elementów określonych w art. 30, konsument może odstąpić od umowy o kredyt konsumencki w terminie 14 dni od dnia dostarczenia wszystkich informacji. Przyznanie konsumentowi uprawnienia do odstąpienia od umowy w określonym terminie, bez konieczności uzasadniania przyczyny wykonania tego uprawnienia, jest instrumentem ochrony konsumentów, wypracowanym w ustawodawstwie europejskim i przyjętym do porządków prawnych państw członkowskich. W odniesieniu do umowy o kredyt konsumencki *ratio legis* stanowi również zapobieganie pochopnemu zaciąganiu zobowiązań kredytowych przez konsumentów. Termin 14 dni na odstąpienie od umowy daje konsumentowi dodatkową możliwość reasumpcji podjętej przez siebie decyzji. Prawo do odstąpienia od umowy o kredyt konsumencki reguluje obecnie art. 11 ustawy z dnia 20 lipca 2001 r. o kredycie konsumenckim. Zgodnie z treścią obecnej regulacji konsument może bez podania przyczyny odstąpić od umowy o kredyt konsumencki w terminie 10 dni od dnia zawarcia umowy. Jeżeli natomiast, umowa o kredyt konsumencki nie zawierała informacji o uprawnieniu do odstąpienia od umowy, konsument może odstąpić od umowy o kredyt w terminie 10 dni od dnia otrzymania tej informacji, nie później jednak niż w terminie 3 miesięcy od dnia zawarcia umowy. Dyrektywa wydłużyła termin na odstąpienie od umowy o kredyt do 14 dni kalendarzowych. Wydłużenie terminu na skorzystanie z instytucji odstąpienia od umowy o kredyt miało na celu ujednoczenie okresu na odstąpienie konsumenta od umów o kredyt zawierany także na odległość.

Zgodnie z art. 53 ust. 3 projektu ustawy kredytodawca lub pośrednik kredytowy zobowiązany będzie do przekazania konsumentowi na trwałym nośniku wzoru oświadczenia o odstąpieniu od umowy, z oznaczeniem swojego imienia, nazwiska (nazwy) i adresu (siedziby).

Zgodnie z art. 53 ust. 4 projektu ustawy termin do odstąpienia od umowy jest zachowany, jeżeli konsument przed jego upływem złoży pod wskazany przez kredytodawcę lub pośrednika kredytowego adres oświadczenie o odstąpieniu od umowy. Do zachowania tego terminu wystarczy wysłanie oświadczenia przed upływem tego terminu.

Na gruncie art. 11 ust. 3 ustawy z dnia 20 lipca 2001 r. o kredycie konsumenckim pojawiały się wątpliwości czy termin jest dochowany, gdy oświadczenie o odstąpieniu rzeczywiście dojdzie do adresata przed upływem terminu, czy wystarczy, że konsument wyśle oświadczenie do kredytodawcy przed upływem 10-dniowego terminu. Powyższą wątpliwość wydaje się rozwiązywać nowa dyrektywa w art. 14 ust. 3 lit. a, który stanowi, iż uznaje się, że termin jest zachowany, jeżeli powiadomienie w formie pisemnej lub na innym trwałym

nośniku zostanie wysłane przed upływem tego terminu. Powyższe rozwiązanie zostało zatem implementowane w art. 53 ust. 4 i 5 projektu ustawy o kredycie konsumenckim.

Zgodnie z art. 54 ust. 1 projektu ustawy konsument nie ponosi kosztów związanych z odstąpieniem od umowy o kredyt konsumencki, z wyjątkiem odsetek za okres od dnia wypłaty kredytu do dnia spłaty kredytu. Przepis stanowi implementację art. 14 ust. 3 lit. b dyrektywy, zgodnie z którym konsument powinien zwrócić niezwłocznie kredytodawcy kwotę kredytu wraz z odsetkami należnymi od dnia udostępnienia kredytu do dnia jego zwrotu kredytodawcy według stopy procentowej określonej w umowie, z zastrzeżeniem odmiennych regulacji odnoszących się do umów o kredyt konsumencki powiązany z umową o nabycie rzeczy lub usługi. Zgodnie z art. 54 ust. 2 projektu ustawy konsument jest zobowiązany zwrócić niezwłocznie kredytodawcy kwotę kredytu wraz z odsetkami nie później niż w terminie 30 dni od dnia złożenia oświadczenia o odstąpieniu od umowy kredytu konsumenckiego.

Zgodnie z art. 54 ust. 3 projektu ustawy dniem spłaty kredytu jest dzień przekazania środków pieniężnych kredytodawcy przez konsumenta.

W przypadku odstąpienia od umowy przez konsumenta kredytodawcy nie przysługują żadne inne opłaty, z wyjątkiem bezzwrotnych kosztów poniesionych przez niego na rzecz organów administracji publicznej oraz kosztów opłat notarialnych. Przedmiotowy przepis stanowi implementację art. 14 ust. 3 lit. b dyrektywy, który stanowi, iż w przypadku odstąpienia od umowy, kredytodawcy nie będzie przysługiwać od konsumenta żadna inna rekompensata, z wyjątkiem rekompensaty bezzwrotnych opłat wniesionych przez kredytodawcę na rzecz organów administracji publicznej.

Zgodnie z art. 55 projektu ustawy w przypadku gdy z umową o kredyt związana jest usługa dodatkowa świadczona przez kredytodawcę lub osobę trzecią - na podstawie umowy między tą osobą a kredytodawcą - w przypadku skorzystania przez konsumenta z prawa do odstąpienia od umowy o kredyt - odstąpienie to jest skuteczne także wobec umowy o usługę dodatkową. Przedmiotowy przepis stanowi implementację art. 14 ust. 4 dyrektywy.

Odnosząc się do art. 56 projektu ustawy należy wskazać, iż implementowana dyrektywa nie reguluje kwestii wzajemnych rozliczeń między kredytodawcą a sprzedawcą lub usługodawcą w przypadku odstąpienia od umowy o kredyt wiązany. Państwo członkowskie może przewidzieć własne regulacje w tym zakresie. Zgodnie z ustawą z dnia 20 lipca 2001 r.

o kredycie konsumenckim w przypadku gdy kredytodawca spełnił swoje świadczenie, konsument może skutecznie odstąpić od umowy tylko pod warunkiem jednoczesnego zwrotu świadczenia. Jeżeli kredytodawcą i podmiot, od którego konsument nabył rzecz lub usługę, łączy umowa regulująca zasady udzielania kredytu konsumenckiego na nabycie rzeczy lub usługi, zwrot świadczenia spełnionego przez kredytodawcę bezpośrednio na rzecz sprzedawcy reguluje umowa łącząca te podmioty - art. 11 ust. 4 obecnie obowiązującej ustawy o kredycie konsumenckim. Należy również podkreślić, iż obecnie także w przypadku braku umowy między kredytodawcą a sprzedawcą konsument może odstąpić od umowy kredytu, o ile zwróci jednocześnie świadczenie spełnione przez kredytodawcę na rzecz podmiotu, od którego nabył towar lub usługę. Przepis art. 11 ust. 4 ustawy z dnia 20 lipca 2001 r. o kredycie konsumenckim stał się przedmiotem postępowań Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, ale także postępowań w sądach powszechnych w zakresie rozstrzygnięcia, czy bank może żądać od konsumenta zwrotu równowartości kredytu, udzielonego na zakup towaru lub usługi, w przypadku odstąpienia konsumenta od umowy kredytu, gdy pomiędzy kredytodawcą a podmiotem od którego konsument nabył towar lub usługę istnieje umowa regulująca zasady udzielania kredytu konsumenckiego na nabycie towaru lub usługi.

Zgodnie z art. 56 projektu ustawy w przypadku odstąpienia przez konsumenta od umowy o kredyt wiązany, jeżeli spełnienie świadczenia przez kredytodawcę ma nastąpić na rzecz sprzedawcy lub usługodawcy, od którego konsument nabył towar lub usługę, konsument może odstąpić od umowy o kredyt konsumencki przez złożenie kredytodawcy lub pośrednikowi kredytowemu oświadczenia konsumenta o odstąpieniu. Sprzedawca lub usługodawca jest zobowiązany do zwrotu kredytodawcy spełnionego na jego rzecz świadczenia. W celu prawidłowego poinformowania sprzedawcy lub usługodawcy, zgodnie z art. 56 ust. 3 projektu ustawy, kredytodawca zobowiązany jest przedstawić mu kopię oświadczenia konsumenta o odstąpieniu od umowy o kredyt wiązany. Jest to niezbędne w celu wystąpienia z żądaniem zwrotu kredytu. W takim przypadku konsument niezwłocznie powinien dokonać zapłaty kredytodawcy odsetek należnych od dnia udostępnienia kredytu do dnia dokonania spłaty kredytu przez konsumenta według stopy procentowej określonej w umowie, nie później niż w ciągu 30 dni od złożenia oświadczenia o odstąpieniu od umowy o kredyt konsumencki.

Zgodnie z art. 56 ust. 5 projektu ustawy w przypadku, gdy towar został wydany konsumentowi przed upływem terminu do odstąpienia od umowy o kredyt konsumencki, a konsument skorzystał z tego prawa, sprzedawca zachowuje roszczenie o zapłatę przez

konsumenta ceny, chyba że konsument niezwłocznie zwróci towar, a sprzedawca ją przyjmie. W powyższym przypadku umowa o nabycie rzeczy wygasa.

Zgodnie z art. 56 ust. 5 projektu ustawy warunki dotyczące przyjęcia przez sprzedawcę towaru określa umowa między sprzedawcą a konsumentem. W przypadku umowy o świadczenie usług konsument powinien zwrócić usługodawcy wynagrodzenie za świadczoną usługę. Jak się wydaje przedmiotowa propozycja rozwiązania kwestii wzajemnych rozliczeń pomiędzy sprzedawcą, kredytodawcą a konsumentem stanowi kompromis między interesami każdej ze stron. Dodatkowo należy podkreślić, iż umowa między sprzedawcą a konsumentem będzie podlegała kontroli Prezesa Urzędu Ochrony i Konkurencji np. pod kątem występowania w niej niedozwolonych postanowień umownych, co wydaje się stanowić dodatkową gwarancję ochrony interesów konsumentów.

Zgodnie z art. 56 ust. 5 projektu ustawy strony mogą postanowić, że wydanie towaru lub rozpoczęcie świadczenia usługi może nastąpić po upływie terminu do odstąpienia od umowy o kredyt konsumencki. Przyjęcie takiego rozwiązania pozwoli w istocie rzeczy uniknąć komplikacji związanych ze zwrotem kredytodawcy świadczenia spełnionego na rzecz sprzedawcy lub usługodawcy.

Zgodnie z art. 56 ust. 7 zakazane jest uzależnianie prawa do odstąpienia od umowy o kredyt konsumencki od zwrotu towaru przez konsumenta. W przypadku odstąpienia konsumenta od umowy o kredyt wiązany, jeżeli spełnienie świadczenia przez kredytodawcę ma nastąpić na rzecz konsumenta, stosuje się przepisy art. 51 i 52 ustawy.

Zgodnie z art. 57 projektu ustawy w przypadku gdy konsument skorzystał z przyznanego mu na podstawie odrębnych przepisów prawa do odstąpienia od umowy na nabycie określonego towaru lub usługi, to odstąpienie konsumenta od tej umowy jest skuteczne także wobec umowy o kredyt wiązany. Przedmiotowa regulacja pozwala na wywołanie skutków odstąpienia od umowy zarówno w stosunku do umowy na nabycie określonego towaru lub usługi jak i od umowy kredytu.

Zgodnie z art. 58 projektu ustawy w przypadku odstąpienia od umowy o kredyt konsumencki zawartej na odległość lub poza lokalem przedsiębiorstwa stosuje się przepisy dotyczące odstąpienia zawarte w ustawie o kredycie konsumenckim. Przyjęcie takiego rozwiązania pozwoli na ujednoczenie zasad odstępowania od umowy o kredyt konsumencki niezależnie od sposobu jej zawarcia. Jednocześnie w przypadku gdy umowa o kredyt wiązany została zawarta na odległość lub poza lokalem przedsiębiorstwa, do odstąpienia od tej umowy

stosuje się przepisy ustawy z dnia 2 marca 2000 r. o ochronie niektórych praw konsumentów oraz o odpowiedzialności za szkodę wyrządzoną przez produkt niebezpieczny. Takie rozwiązanie wydaje się zapewniać spójność systemową, w tym zakresie niezależnie od tego, w jaki sposób umowa o kredyt została zawarta.

Wprowadzenie regulacji art. 58 projektu ustawy wydaje się dodatkowo uzasadnione faktem, iż w obecnym stanie prawnym wątpliwości budzi wzajemny stosunek przepisów ustawy o ochronie niektórych praw konsumentów oraz o odpowiedzialności za szkodę wyrządzoną przez produkt niebezpieczny do przepisów ustawy o kredycie konsumenckim. W szczególności w odniesieniu do kwestii uprawnienia do odstąpienia od umowy przez konsumenta w tzw. czasie do namysłu, jeżeli umowa o kredyt została zawarta poza lokalem przedsiębiorstwa, a także w odniesieniu do skutków odstąpienia od umowy o kredyt zawarty poza lokalem przedsiębiorstwa czy też na odległość w kontekście art. 11 ust. 4 ustawy o kredycie konsumenckim, a więc szczególnego układu faktyczno-prawnego przy umowach powiązanych. Co prawda art. 2 oraz art. 16c ustawy o ochronie niektórych praw konsumentów oraz o odpowiedzialności za szkodę wyrządzoną przez produkt niebezpieczny określa kwestie rozliczeń w przypadku odstąpienia od umowy zawartej poza lokalem przedsiębiorstwa i umowy zawartej na odległość, jednakże powołane przepisy nie przesądzają, kto - w razie wypłaty kredytu do rąk sprzedawcy lub usługodawcy (jeśli kredyt przeznaczony był na sfinansowanie nabycia określonej rzeczy lub usługi) - zobowiązany jest do zwrotu świadczenia kredytodawcy. Pojawiały się interpretacje, iż w przypadku gdy między umową kredytu a umową przez nią finansowaną zachodzi stan powiązania, to właśnie przepis art. 11 ust. 4 ustawy z dnia 20 lipca 2001 r. o kredycie konsumenckim określa osobę zobowiązaną do zwrotu świadczenia. Natomiast, gdyby między umową o kredyt zawartą poza lokalem przedsiębiorstwa a umową przez nią finansowaną nie zachodził stan powiązania to zarówno przesłanki odstąpienia jak i jego skutki należy oceniać na podstawie art. 2 ustawy o ochronie niektórych praw konsumentów oraz o odpowiedzialności za szkodę wyrządzoną przez produkt niebezpieczny. Jak się wydaje proponowane w projekcie ustawy rozwiązanie wzajemnych relacji ustaw wydaje się rozstrzygać kwestie obecnie sporne i budzące wątpliwości interpretacyjne w tym zakresie.

Implementowana dyrektywa w art. 15 ust. 2 stanowi, że jeżeli towary lub usługi objęte umową o kredyt wiązany nie zostały dostarczone lub zostały dostarczone jedynie w części lub nie są zgodne z umową dotyczącą ich dostawy, konsument ma prawo dochodzić swoich uprawnień wobec kredytodawcy, jeżeli dochodzenie praw przysługujących konsumentowi

zgodnie z przepisami lub umową dostawy towarów lub świadczenia usług wobec dostawcy nie odniosło skutku. Państwa członkowskie określają zakres i warunki, na jakich można skorzystać z tych środków prawnych. W obecnym stanie prawnym podmiot, z którym konsument zawarł umowę o nabycie rzeczy lub usługi oraz kredytodawca wspólnie ponoszą ryzyko niewywiązania się z umowy przez sprzedawcę (usługodawcę) lub ryzyko wadliwości świadczenia. Powyższe rozwiązanie uznawano wprawdzie formalnie za zgodne z art. 11 dyrektywy 87/102/EWG jednakże było wielokrotnie krytykowane i nie zapewniało w praktyce właściwej ochrony konsumentowi, z uwagi na fakt, iż sytuacja konsumenta zmieniała się w zależności od tego czy umowa pomiędzy kredytodawcą a sprzedawcą była zawarta na wyłączność. Warto w tym miejscu przytoczyć również jedno z ostatnich orzeczeń Trybunału Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich z dnia 23 kwietnia 2009 r. w sprawie C-509/07 Scarpelli, mającego za przedmiot wnioszek złożony przez Tribunale de Bergamo o wydanie, na podstawie art. 234 TWE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, w którym to orzeczeniu Trybunał stwierdził, iż wykładni art. 11 ust. 2 dyrektywy Rady 87/102/EWG z dnia 22 grudnia 1986 r. w sprawie umów o kredyt konsumencki należy dokonywać w ten sposób, że istnienie umowy pomiędzy kredytodawcą a dostawcą, na podstawie, której kredyt jest przyznany wyłącznie przez kredytodawcę klientom tego dostawcy nie stanowi niezbędnej przesłanki do tego, aby klienci mieli prawo do podjęcia środków prawnych przeciwko kredytodawcy w przypadku niewykonywania zobowiązań ciążących na dostawcy celem dochodzenia swoich roszczeń. Trybunał zwrócił uwagę w szczególności na aspekt ochrony konsumenta, który nie ma wpływu na stosunek pomiędzy dostawcą a kredytodawcą, co w rezultacie sprawia, że konsument pozostaje „na łasce” warunków umowy, jakie zostały wynegocjowane pomiędzy tymi dwoma przedsiębiorcami. Trybunał podkreślił, że kredytodawcy często przedstawiają konsumentom gotowe formularze do zawarcia umowy kredytu. W rezultacie konsument, czyli słabsza strona umowy, nie ma możliwości wprowadzenia zmian do tekstu. Tym samym, uznano, iż okoliczność uzależnienia skorzystania z prawa od podjęcia środków prawnych względem kredytodawcy od spełnienia przesłanki istnienia klauzuli wyłączności pomiędzy kredytodawcą a dostawcą sprzeciwiałaby się celowi dyrektywy 87/102/EWG, jakim jest przede wszystkim ochrona konsumenta jako słabszej strony umowy.

Biorąc pod uwagę natomiast wyrok Trybunału Sprawiedliwości, uprawnienia konsumenta w przypadku niewykonania lub nienależytego wykonania umowy o nabycie rzeczy lub usługi wobec kredytodawcy nie będą zależne od tego, czy sprzedawcę i kredytodawcę łączy umowa na wyłączność. Jednocześnie uznano, iż zgodnie z art. 15 ust. 2

dyrektywy odpowiedzialność kredytodawcy będzie ograniczona do wysokości udzielonego konsumentowi kredytu.

Zmiany w przepisach obowiązujących

W rozdziale 6 umieszczono przepisy wprowadzające zmiany w przepisach obowiązujących.

W art. 60 projektu ustawy wprowadzono zmiany w ustawie z dnia 20 maja 1971 r. - Kodeks wykroczeń (Dz. U. z 2010 r. Nr 46, poz. 275) dotyczące art. 138c § 1 i 2, których brzmienie dostosowane zostało do zmian wprowadzanych projektowaną ustawą o kredycie konsumenckim. Zgodnie z projektowanym brzmieniem art. 138c § 1, kto w zakresie działalności swojego przedsiębiorstwa zawiera z konsumentem umowę o kredyt konsumencki z rażącym naruszeniem wymagań dotyczących informacji przekazywanych konsumentowi przed zawarciem umowy lub treści umowy albo z pominięciem obowiązku doręczenia jej dokumentu, podlega karze grzywny.

Zgodnie z założeniami do projektu ustawy o kredycie konsumenckim, w części dotyczącej sankcji kredytu darmowego, dodatkowo (poza sankcją kredytu darmowego) również wprowadzono w § 1a karę grzywny w przypadkach gdy zawierający z konsumentem umowę o kredyt konsumencki nie dopełni obowiązku oceny ryzyka kredytowego.

W § 2 wprowadzono zmiany dostosowujące przedmiotowy przepis do regulacji zawartych w art. 7 ust. 1 projektu ustawy. Przedmiotowy przepis stanowi, iż karze grzywny podlega ten kto w reklamach dotyczących kredytu konsumenckiego nie podaje stopy oprocentowania kredytu wraz z wyodrębnieniem opłat uwzględnianych w całkowitym koszcie kredytu, całkowitej kwocie kredytu lub rzeczywistej rocznej stopy oprocentowania.

Należy podkreślić, iż zgodnie z obowiązującym brzmieniem art. 138c § 4 Kodeksu wykroczeń odpowiedzialność przewidziana w art. 138c § 1-3 Kodeksu wykroczeń podlega rozszerzeniu na osobę kierującą, przedsiębiorstwem lub osobę upoważnioną do zawierania umów z konsumentami, jeżeli przedsiębiorcą jest osoba niebędąca osobą fizyczną.

W art. 61 projektu wprowadzano techniczną zmianę odesłania zawartego w ustawie z dnia 14 grudnia 1995 r. o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych do przepisów ustawy o kredyt konsumencki w zakresie umów zawieranych przez kasy oszczędnościowo-

kredytowe, do których to umów będzie się stosowało przepisy projektowanej ustawy o kredycie konsumenckim.

W art. 62 projektu ustawy zgodnie z założeniami wprowadzono zmiany w ustawie z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Prawo bankowe. Oprócz zmian technicznych wynikających z wprowadzenia nowej ustawy o kredycie konsumenckim zawartych w art. 6a w ust. 1 w pkt 1 lit. c oraz art. 78a, konieczne było wprowadzenie zmian w art. 105 ww. ustawy. Z uwagi na brzmienie art. 105 ust. 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Prawo bankowe, który stanowi, iż bank ma obowiązek udzielenia informacji stanowiących tajemnicę bankową wyłącznie podmiotom w tym przepisie wskazanym, konieczne było uzupełnienie katalogu zawartego w ust. 1 tego przepisu o kredytodawców w rozumieniu ustawy o kredycie konsumenckim, w zakresie w jakim informacje te są niezbędne do oceny ryzyka kredytowego, o której mowa w art. 9 ustawy o kredycie konsumenckim, oraz kredytodawców mających siedzibę na terytorium jednego z państw członkowskich Unii Europejskiej w zakresie w jakim informacje te są niezbędne do oceny ryzyka kredytowego. Zdając sobie sprawę ze znaczenia przekazywanych informacji należy podkreślić, iż informacje te będą mogły być przekazywane jedynie na zasadzie wzajemności oraz w zakresie niezbędnym do oceny ryzyka kredytowego konsumenta.

W przypadku kredytodawców mających siedzibę na terytorium jednego z państw członkowskich Unii Europejskiej konieczne było zrealizowanie postanowień dyrektywy, która wyraźnie zobowiązuje państwa członkowskie do zapewnienia kredytodawcom szerokiego dostępu do baz danych. Użyte w dyrektywie pojęcie „warunków niedyskryminujących” oznacza zapewnienie dostępu kredytodawców z zagranicy do krajowych baz danych na takich samych warunkach jak kredytodawcy krajowi. Zatem, jeśli kredytodawca musi być członkiem organizacji prowadzącej bazę danych lub jeśli kredytodawca musi wnieść opłatę, aby dzielić się danymi z bazą danych, zasady te odnoszą się będą również do kredytodawcy zagranicznego. Powodowało to konieczność wprowadzenia zmian w art. 105 ust. 4 ustawy – Prawo bankowe.

Zgodnie z tym przepisem banki mogą, wspólnie z bankowymi izbami gospodarczymi, utworzyć instytucje upoważnione do gromadzenia, przetwarzania i udostępniania bankom - informacji stanowiących tajemnicę bankową w zakresie, w jakim informacje te są potrzebne w związku z wykonywaniem czynności bankowych oraz w związku ze stosowaniem metod statystycznych oraz innym instytucjom ustawowo upoważnionym do udzielania kredytów - informacji stanowiących tajemnicę bankową w zakresie, w jakim informacje te są niezbędne

w związku z udzielaniem kredytów, pożyczek pieniężnych, gwarancji bankowych i poręczeń. Obecnie w Polsce na tej podstawie funkcjonują Biuro Informacji Kredytowej S.A. i System Bankowy Rejestr.

Biuro Informacji Kredytowej S.A. powołane zostało przez banki i Związek Banków Polskich na mocy art. 105 ust. 4 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Prawo bankowe. Prawo do korzystania z informacji mają wszystkie banki oraz instytucje ustawowo upoważnione do udzielania kredytów, które zobowiązują się przekazywać do Biura Informacji Kredytowej S.A. regularnie pełne i kompletne dane, zgodnie z zawartymi umowami. Rejestr zawiera informacje pozytywne i negatywne.

System Bankowy Rejestr powołany został przez Związek Banków Polskich i działa również na podstawie art. 105 ust. 1 pkt 1 oraz art. 105 ust. 4 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Prawo bankowe. Celem przetwarzania danych w Systemie Bankowym Rejestr jest usprawnienie i przyspieszenie przepływu danych o charakterze tajemnicy bankowej między bankami, tak aby bank mógł je uzyskać w jednym miejscu. Informacje zawarte w Systemie Bankowym Rejestr służyć mają wypełnianiu przez banki, jako instytucji zaufania publicznego, ich ustawowych obowiązków związanych z koniecznością dokładania szczególnej staranności w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa przechowywanych środków pieniężnych, czyli w zakresie ochrony depozytów (art. 50 ust. 2 ustawy - Prawo bankowe), a także z koniecznością należytego badania zdolności kredytowej, której istnienie bank obowiązany jest stwierdzić, zgodnie z art. 70 ust. 1 ustawy - Prawo bankowe. W Systemie Bankowym Rejestr są gromadzone i przetwarzane wyłącznie informacje wprowadzone przez uczestników Systemu, którzy podpisali umowy o zasadach uczestnictwa i współpracy w zakresie wymiany informacji w Systemie Bankowy Rejestr. Umowy zawiera Związek Banków Polskich w imieniu własnym oraz pozostałych uczestników Systemu. Z chwilą podpisania Umowy przystępujący uczestnik jest uprawniony do korzystania z danych gromadzonych w Systemie Bankowy Rejestr, które Związek Banków Polskich udostępnia uczestnikom Systemu za pośrednictwem infrastruktury technicznej i organizacyjnej, wydzielonej do obsługi tej bazy. Rejestr posiada jedynie dane negatywne o konsumencie.

Po przeprowadzeniu w toku opracowania założeń do projektu ustawy konsultacji w zakresie baz danych, jak również po analizie wstępnego raportu Grupy Ekspertów Komisji Europejskiej do spraw historii kredytowych, zdecydowano się przyjąć w polskim ustawodawstwie tzw. Indirect Access Model (pośredni model wymiany danych) w transgranicznych relacjach pomiędzy bazami danych w Polsce i w innych państwach członkowskich. Pośredni model transgranicznego dostępu do danych kredytowych oparty jest

na bilateralnych porozumieniach pomiędzy bazami danych w państwach członkowskich i polega on na tym, iż polski kredytodawca zwraca się z pytaniem o dane na temat konsumenta z innego państwa członkowskiego Unii Europejskiej do rejestru kredytowego w Polsce. Następnie polska baza danych na podstawie umowy zawartej z bazą danych państwa członkowskiego, z którego pochodzi konsument zwraca się z pytaniem o jego wiarygodność kredytową. Obecnie model pośredni jest stosowany w ramach *Memorandum of Understanding* pomiędzy europejskimi bankami centralnymi. W chwili obecnej, trudno ocenić jego funkcjonowanie, ponieważ dotyczy on tylko wymiany danych korporacyjnych kredytobiorców i nie zawiera żadnych innych danych. Jest to również model, na którym oparta jest od kilku już lat wymiana danych z rejestrów kredytowych pomiędzy Belgią, Niemcami, Holandią i Włochami. Przyjęcie powyższego modelu zostało pozytywnie zaopiniowane przez przedstawicieli Biura Informacji Kredytowej S.A., przedstawicieli biur informacji gospodarczych, a także Związek Banków Polskich, jako najbardziej efektywny ekonomicznie model transgranicznej wymiany danych, umożliwiający wymianę niezbędnych danych kredytowych nie tylko bez ponoszenia znacznych kosztów, ale także bez potrzeby prowadzenia działalności gospodarczej na szeroką skalę w danym państwie członkowskim. Zgodnie z założeniami do projektu ustawy kredytodawcy z innych państw członkowskich za pośrednictwem baz danych w tym państwie członkowskim, mają mieć zapewniony dostęp do polskich baz danych na zasadach niedyskryminacyjnych, a więc na takich samych zasadach jak kredytodawcy polscy.

Zmiany wprowadzane w art. 105 ust. 4 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe przewidują zasadę wzajemności (w ust. 1 pkt 1d i w ust. 4 pkt 3) oraz zasadę niedyskryminacji (w ust. 1 pkt 1e i w ust. 4 pkt 4) wymiany danych kredytowych.

Konieczność ustanowienia zasady niedyskryminacji w relacjach transgranicznych wynika art. 9 ust. 1 dyrektywy. Należy podkreślić, iż system baz danych różni się w poszczególnych państwach członkowskich. Istnieją państwa, w których bazy danych gromadzą informacje pozytywne i negatywne o konsumentach, jak w RP, ale istnieją również państwa, które gromadzą jedynie negatywne lub jedynie pozytywne informacje o konsumentach takie jak Francja. Wskazanie w przepisie, iż „zasady wymiany informacji określa porozumienie dotyczące ich wymiany”, będzie dawało możliwość określenia zakresu wymiany tych informacji przy jednoczesnym bezwzględny zachowaniu zasady niedyskryminacji w relacjach transgranicznych. Kredytodawcy mający siedzibę na terytorium jednego z państw członkowskich Unii Europejskiej będą mieli zapewniony dostęp do informacji na takich

samych zasadach i zgodnie z przepisami obowiązującymi na terytorium RP, tak jak kredytodawcy krajowi.

W zakresie zmian w art. 105 ust. 1 pkt 1d i w ust. 4 pkt 3 zdecydowano o ustanowieniu zasady, iż instytucje te mogą udostępniać na zasadzie wzajemności - kredytodawcom, o których mowa w ustawie o kredycie konsumenckim (mającym siedzibę na terytorium RP), informacje stanowiące tajemnicę bankową w zakresie w jakim informacje te będą niezbędne do oceny ryzyka kredytowego określonego w ustawie o kredycie konsumenckim.

Zgodnie z art. 62 pkt 3 lit. c projektu ustawy, który nadaje nowe brzmienie art. 105 ust. 4d ustawy – Prawo bankowe, instytucje utworzone zgodnie z ust. 4, mogą udostępniać instytucjom finansowym, będącym podmiotami zależnymi od banków, informacje o zobowiązaniach powstałych z tytułu umów związanych z wykonywaniem czynności bankowych, jeżeli umowy te zawierają klauzule informujące o możliwości przekazania danych do tych instytucji finansowych. Wymóg posiadania klauzul informujących nie dotyczy kredytodawców w rozumieniu ustawy z dnia 2010 r. o kredycie konsumenckim, będących podmiotami zależnymi od banków. Przedmiotowy przepis zawiera zatem wyłączenie w zakresie sprzecznego z dyrektywą wymogu u istnienia w umowach związanych z wykonywaniem czynności bankowych klauzul informujących o możliwości przekazania danych do instytucji finansowych, jako koniecznego warunku przekazania informacji o zobowiązaniach powstałych z tytułu tych umów.

W art. 63 projektu wprowadzono zmianę w ustawie z dnia 2 marca 2000 r. o ochronie niektórych praw konsumentów oraz o odpowiedzialności za szkodę wyrządzoną przez produkt niebezpieczny, która stanowi konsekwencję regulacji wprowadzonych w art. 58 projektu ustawy zgodnie, którą przepisów tej ustawy nie stosuje się do odstąpienia od umów o kredyt konsumencki zawartej na odległość lub poza lokalem przedsiębiorstwa. W takim przypadku zastosowanie będą miały przepisy ustawy o kredycie konsumenckim, co wynika też z projektowanego art. 58 ust. 1.

W art. 16b ustawy z dnia 2 marca 2000 r. o ochronie niektórych praw konsumentów oraz o odpowiedzialności za szkodę wyrządzoną przez produkt niebezpieczny wprowadzono również normę kolizyjną zgodnie z którą w przypadku przekazania przez przedsiębiorcę konsumentowi właściwego formularza informacyjnego, o którym mowa odpowiednio w art. 14 ust. 1 lub 19 ust. 1, ustawy z dnia 2010 r. o kredycie konsumenckim uznaje się za spełniony obowiązek określony w art. 16b ust. 1 ustawy o ochronie niektórych praw

konsumentów oraz o odpowiedzialności za szkodę wyrządzoną przez produkt niebezpieczny. W takich przypadkach przedsiębiorca nie będzie musiał przekazywać konsumentowi informacji, o których mowa w ustawie o ochronie niektórych praw konsumentów oraz o odpowiedzialności za szkodę wyrządzoną przez produkt niebezpieczny. W art. 64 projektu wprowadzono techniczną zmianę dotyczącą odesłania do ustawy o kredycie konsumenckim w ustawie z dnia 28 października 2002 r. o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary (Dz. U. Nr 197, poz. 1661, z późn. zm.).

W art. 65 ustawy z dnia 9 kwietnia 2010 r. o udostępnianiu informacji gospodarczych i wymianie danych gospodarczych (Dz. U. Nr 81, poz. 530) w art. 2 w ust. 2 w pkt 5 wprowadzono techniczną zmianę odwołania do definicji umowy o kredyt konsumenckiego.

Przepisy przejściowe i końcowe

W rozdziale 8 projektu ustawy zawarte zostały przepisy przejściowe i końcowe. W art. 66 ust. 1 projektu zgodnie z założeniami do projektu ustawy ustanowiono zasadę, iż do umów zawartych przed dniem wejścia w życie ustawy stosuje się przepisy dotychczasowe. Pozostaje to w zgodzie z art. 28 dyrektywy. Jednocześnie zdecydowano, o zastosowaniu art. 36, 38, 42-44 ustawy w zakresie informacji, o których mowa w tych przepisach, w przypadku umów o kredyt odnawialny zawartych, przed dniem wejścia w życie ustawy w odniesieniu do obowiązków informacyjnych kredytodawcy w czasie obowiązywania umowy.

W art. 68 projektu określono, iż ustawa wchodzi w życie po upływie 6 miesięcy od dnia ogłoszenia. Zaproponowany termin *vacatio legis* podyktowany jest koniecznością zapewnienia kredytodawcom i pośrednikom kredytowym wystarczającego okresu czasu na dostosowanie systemów informatycznych do wymogów określonych w ustawie. Czas ten powinien również zostać wykorzystany na przeszkolenie pracowników.

Stosownie do art. 5 ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. o działalności lobbingowej w procesie stanowienia prawa (Dz. U. Nr 169, poz. 1414 oraz z 2009 r. Nr 42, poz. 337) projekt ustawy został udostępniony na stronach Biuletynu Informacji Publicznej Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów. Nie wpłynęło żadne zgłoszenie w trybie ustawy.

Projekt jest zgodny z prawem Unii Europejskiej.

OCENA SKUTKÓW REGULACJI

1. Podmioty, na które oddziałuje ustawa

Projekt będzie oddziaływał na kredytodawców i pośredników kredytowych, którzy poniosą określone koszty niezbędne do dostosowania się do nowych wymogów. Będą oni musieli ponieść szereg jednorazowych kosztów dostosowawczych do nowych wymogów obejmujących koszt zmian w systemach informatycznych generujących formularze umowne wraz z wymaganymi danymi, przeszkolenia pracowników w zakresie nowych systemów i wymogu wręczania konsumentowi formularzy informacyjnych. Projekt przyniesie też określone korzyści konsumentom. Odnosząc się szczegółowo do głównych obszarów regulacji zawartych w projekcie ustawy o kredycie konsumenckim należy zwrócić uwagę na następujące korzyści i koszty przedmiotowej regulacji:

- Informacje podawane w reklamie

Do korzyści wynikających z proponowanych regulacji można zaliczyć to, iż konsumenci odczują pozytywny wpływ proponowanych rozwiązań przez znacznie szerszą, niż obecnie, informację na temat warunków oferowanego kredytu już na etapie zachęcania konsumentów do zainteresowania się ofertą. Proponowana w projekcie ustawy zmiana prowadzi do obowiązkowego zamieszczania w reklamach katalogu informacji określonych w art. 7 projektu ustawy. Szerokie spektrum informacji przedstawianej konsumentom umożliwia porównanie ofert różnych kredytodawców, ułatwi dokonanie świadomego wyboru w danej sytuacji i czasie. Potencjalnym skutkiem może być więc, wzmożona konkurencja kredytodawców na rynku, co może się przełożyć na wymierne korzyści ekonomiczne dla konsumentów i całej gospodarki.

Przyjęcie rozwiązań wynikających z dyrektywy doprowadzi do stanu, w którym reklamy kredytu konsumenckiego w poszczególnych państwach członkowskich Unii Europejskiej będą zawierały takie same informacje co ułatwi konsumentom porównanie warunków na jakich kredyt jest oferowany w kraju i za granicą. Jest to jeden z instrumentów służących wzmocnieniu zasady swobodnego przepływu kapitału przez zintensyfikowanie tzw. kredytów transgranicznych. Efektem szerszego niż dotychczas korzystania konsumentów z możliwości uzyskania kredytu poza granicami kraju może być dalszy rozwój konkurencji na analizowanym rynku.

Odnosząc się do potencjalnych kosztów proponowanych rozwiązań należy wskazać, iż niewątpliwe kredytodawcy i pośrednicy poniosą określone koszty niezbędne do dostosowania się do nowych wymogów. Wprowadzenie obowiązku podawania w reklamie szerokiego katalogu informacji może doprowadzić do nieznacznego wzrostu kosztów prowadzenia kampanii reklamowej. Już obecnie reklama zawierająca jakiejkolwiek wielkości liczbowe odnoszące się do kredytu konsumenckiego musi zawierać informację na temat rzeczywistej rocznej stopy oprocentowania.

- Obowiązek przeprowadzenia oceny ryzyka kredytowego

Konsumenci posiadający ograniczoną wiedzę na temat finansów oraz konsekwencji wynikających z nadmiernego zadłużenia i niemożności regulowania wymagalnych wierzytelności są narażeni na popadnięcie w pułapkę zadłużenia. Wprowadzenie proponowanych rozwiązań może odnieść korzystny dla konsumentów efekt zapobiegając nieświadomemu, nadmiernemu zadłużeniu. Nie należy zapominać, iż w wysoko rozwiniętych gospodarkach zagadnienie nadmiernego zadłużenia prowadzące do podpisywania kolejnych umów o kredyt w celu spłaty kredytów wynikających z poprzednio zawartych umów urasta do rangi problemu społecznego. Należy zaznaczyć, iż obecnie zgodnie z ustawą z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Prawo bankowe, banki są zobowiązane do oceny zdolności kredytowej klienta, która jest podstawą podjęcia decyzji o udzieleniu bądź odmowie udzielenia kredytu. Oznacza to, że w odniesieniu do sytuacji, w których kredytodawcą jest bank lub w których pośrednik kredytowy występuje w imieniu banku, proponowane rozwiązania nie wprowadzą zasadniczej zmiany w stosunku do stanu obecnego. Przyjęcie proponowanych rozwiązań obejmie ochroną grupę konsumentów w chwili obecnej najbardziej zagrożoną nadmiernym zadłużeniem i popadnięciem w spiralę zadłużenia. Nie bez znaczenia pozostaje również potencjalny korzystny wpływ obowiązkowego sprawdzania ryzyka kredytowego konsumenta dla samych kredytodawców nie będących bankami. Obowiązek przeprowadzenia w każdym przypadku oceny zdolności kredytowej może uchronić wielu kredytodawców przed udzieleniem kredytu osobom co do których zachodzi uzasadnione podejrzenie, że nie będą w stanie kredytu spłacić. Warto podkreślić, iż niespłacony kredyt oznacza dla kredytodawcy realną stratę przejawiającą się w koszcie obsługi i dochodzenia niespłaconej należności jak również koszt w postaci utraconej korzyści rozumianej w tym przypadku jako brak korzyści, która zostałaby zrealizowana gdyby ten sam kredyt został udzielony innej osobie będącej w stanie spłacić kredyt wraz z odsetkami.

- Dostęp do baz danych

Kredytodawcy będą musieli ponieść koszty związane z dostosowaniem się do nowych regulacji. Można założyć, iż koszty nie będą wysokie, a co za tym idzie proponowane rozwiązanie nie będzie miało znaczącego wpływu na rynek kredytów konsumenckich. Właściwe wydaje się jednak podkreślenie, iż zagwarantowany dostęp do baz danych spowoduje możliwość ekspansji krajowych kredytodawców na rynki wspólnotowe umożliwiając zwiększenie obrotów.

Do głównych kosztów należy zaliczyć konieczność zbudowania sieci przepływu informacji między bazami danych. Ażeby system zadziałał w rzeczywistości bazy danych muszą zawrzeć między sobą szereg umów regulujących kwestie wymiany danych. Kredytodawcy zagraniczni chcący uzyskać pożądane informacje będą musieli za to zapłacić stosownie do zawartych umów. Podsumowując, projektowane rozwiązanie generując potencjalnie niewielkie koszty, może przynieść znaczące korzyści zarówno dla konsumentów jak i kredytobiorców.

- Pośrednicy kredytowi

Proponowane w projekcie ustawy obowiązki nakładane na pośredników kredytowych pozwolą konsumentom na zapoznanie się z tym, jaką rolę odgrywa pośrednik kredytowy w danej sytuacji - czy występuje jako podmiot niezależny lub może jako podmiot związany z określonym kredytodawcą. Wydaje się, iż przedmiotowe obowiązki nie pociągają za sobą znacznych kosztów dla pośredników kredytowych.

- Informacje podawane konsumentowi przed zawarciem umowy

Obowiązek wręczenia konsumentom formularza informacyjnego jeszcze przed zawarciem umowy oraz obowiązek udzielenia konsumentowi wszelkich wyjaśnień zgodnie z art. 11 i 13 projektu ustawy są podstawowymi instrumentami zapewniającymi konsumentom maksymalną ilość przejrzystych informacji na temat kredytu konsumenckiego, pozwalającą na podjęcie świadomej i przemyślanej decyzji, co do zawarcia umowy o kredyt. Informacje przekazane na formularzu informacyjnym pozwolą konsumentom na zapoznanie się z podstawowymi warunkami na jakich oferowany jest kredyt konsumencki. Formularz informacyjny pozwoli w sposób prosty i nieskomplikowany porównać warunki na jakich

udzielany jest kredyt konsumencki zarówno w ramach rynku krajowego, jak również przez kredytodawców lub pośredników kredytowych z innych państw członkowskich. Standaryzacja informacji zgromadzonych w formularzu informacyjnym, nawet zawierającym informacje już w chwili obecnej podawane w umowie lub regulaminie, może stanowić bardzo użyteczne narzędzie pozwalające na szybkie porównanie najważniejszych warunków oferowanego produktu. Projektowane rozwiązanie nie usuwa wszystkich barier stojących na drodze do urzeczywistnienia pełnej swobody przepływu kapitału na wspólnym rynku, jednak stanowi istotny krok w tym kierunku.

- Umowa o kredyt konsumencki

Odnosząc się do potencjalnych kosztów proponowanego rozwiązania należy wskazać, iż możliwy jest wzrost kosztów przygotowania i zawarcia umowy kredytowej oraz możliwe będzie również nieznaczne wydłużenie się czasu obsługi konsumenta. Kredytodawcy i pośrednicy kredytowi będą musieli ponieść szereg jednorazowych kosztów dostosowawczych do nowych wymogów obejmujących koszt zmian w systemach informatycznych generujących formularze umowne wraz z wymaganymi danymi, koszt przeszkolenia pracowników w zakresie nowych systemów i wymogu wręczania konsumentowi właściwych formularzy. Będzie to szczególnie odczuwalne w odniesieniu do kredytów o małych wartościach udzielanych przez pośredników kredytowych. W chwili obecnej przedmiotowe kredyty o niskich wartościach są udzielane często niejako przy okazji zakupów lub innych czynności a umowy są zawierane „od ręki”.

Powyższe wątpliwości nie mają zastosowania do segmentu kredytów konsumenckich o znacznej wartości – można założyć, iż konsumenci podpisujący umowy o kredyt na znaczne kwoty dokładnie analizują umowę, żądają dodatkowych informacji i wyjaśnień co oznacza, iż nowe regulacje nie spowodują w tym zakresie znaczących zmian. Kredyty o znacznej wartości nie są ponadto, co do zasady, udzielane przez podmioty traktujące udzielanie kredytów konsumenckich jako działalność dodatkową.

- Kredyt zabezpieczony hipoteką

Potencjalne korzyści jakie mogą odnieść konsumenci w wyniku wprowadzenia w życie proponowanych rozwiązań można określić jako znaczne. Konsument wyposażony w narzędzie jakim jest formularz informacyjny, który w sposób jasny i przejrzysty opisuje najważniejsze warunki i wielkości związane z oferowanym kredytem hipotecznym, będzie

w stanie, w sposób znacznie prostszy niż dotychczas, porównać oferowane na rynku kredyty hipoteczne i wybrać najkorzystniejszy dla siebie.

Odnosząc się do potencjalnych kosztów należy przyjąć, że kredytodawcy będą musieli ponieść jednorazowe koszty dostosowania do nowych wymogów informacyjnych. Przede wszystkim koszt ten obejmie konieczność dostosowania systemów informatycznych do generowania i drukowania formularzy informacyjnych, ale także szkolenie personelu. Analogiczny koszt pojawi się również, w przypadku części kredytodawców, w związku z koniecznością dostosowania wzorców umownych stosowanych w obrocie z konsumentami. Podsumowując należy stwierdzić, że przewidywane koszty związane z powyższymi obowiązkami informacyjnymi nie spowodują w zasadzie żadnych negatywnych zmian na rynku kredytów hipotecznych.

- Splata kredytu przed terminem

Przyjęcie proponowanych rozwiązań zagwarantuje konsumentom prawo do całkowitej jak i częściowej spłaty kredytu konsumenckiego przed terminem określonym w umowie. Projektowane rozwiązania, zgodnie z upoważnieniem zawartym w dyrektywie, przewidują, iż nie będzie można zastrzec prowizji za wcześniejszą spłatę kredytu jeżeli spłacana przed terminem kwota kredytu nie przekroczy progu określonego w art. 48 ust. 1 projektu ustawy. Nie powinno to jednak w praktyce być czynnikiem zniechęcającym konsumentów do korzystania z prawa do całkowitej lub częściowej przedterminowej spłaty.

Możliwość zastrzeżenia prowizji z wcześniejszą spłatą całości lub części kredytu jest niewątpliwie korzyścią dla kredytodawców płynącą z nowej regulacji. W chwili obecnej kredytodawca nie może pobierać ani zastrzegać prowizji w tytułu wcześniejszej całkowitej spłaty kredytu konsumenckiego.

2. Konsultacje społeczne

Projekt założeń do ustawy o kredycie konsumenckim był przedmiotem prac w grupie roboczej powstałej w październiku 2008 r. przy Prezesie Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, w której udział brali przedstawiciele właściwych ministrów, przedstawiciele rzeczników konsumentów oraz przedstawiciele sektora finansowego m.in.: Związku Banków Polskich, Konferencji Przedsiębiorstw Finansowych, Fundacji na rzecz Kredytu

Hipotecznego, Polskiej Konferencja Pracodawców Prywatnych Lewiatan oraz Polskiej Organizacja Handlu i Dystrybucji.

3. Wpływ regulacji na sektor finansów publicznych, w tym budżet państwa i budżety jednostek samorządu terytorialnego

Regulacje zawarte w projekcie ustawy nie będą miały wpływu na budżet państwa i budżety jednostek samorządu terytorialnego

4. Wpływ regulacji na rynek pracy

Nie można wskazać bezpośredniego wpływu przedstawianej regulacji na rynek pracy. Wzrost konkurencyjności między kredytodawcami i pośrednikami kredytowymi może jednak skutkować dalszym rozwojem rynku kredytu konsumenckiego w Polsce. Większa dostępność i wzrost ilości ofert kredytodawców i pośredników kredytowych może pośrednio wpłynąć pozytywnie na rynek pracy.

5. Wpływ regulacji na konkurencyjność gospodarki i przedsiębiorczość, w tym na funkcjonowanie przedsiębiorstw

Należy podkreślić, iż skutkiem proponowanych regulacji w zakresie katalogu informacji przedstawianej konsumentom przed zawarciem umowy, umożliwiających konsumentowi porównanie ofert różnych kredytodawców, będzie ułatwienie dokonania świadomego wyboru oferowanego kredytu. Konsument posiadający szeroką wiedzę o ofercie są w stanie dokonać wyboru najkorzystniejszej oferty w danej sytuacji i czasie. Można więc uznać, iż potencjalnym skutkiem projektowanej regulacji będzie wzmożona konkurencja kredytodawców na rynku, co może się przełożyć na wymierne korzyści ekonomiczne dla konsumentów i całej gospodarki.

6. Wpływ regulacji na sytuację i rozwój regionalny

Brak wpływu.